

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BESİ SİĞİRCİLİĞİNDAKİ DESTEKLEMELERİN
İŞLETME BAŞARISINA ETKİSİ: HATAY İLİ ÖRNEĞİ

Bekir TAŞKIN

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HATAY
OCAK 2021

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BESİ SİĞİRCİLİĞINDAKİ DESTEKLEMELERİN
İŞLETME BAŞARISINA ETKİSİ: HATAY İLİ ÖRNEĞİ**

Bekir TAŞKIN
ORCID:0000-0002-3839-4709

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç.Dr. Bekir DEMİRTAŞ
ORCID:0000-0003-2603-3890

HATAY
OCAK-2021

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BESİ SIĞIRCILIĞINDAKİ DESTEKLEMELERİN İŞLETME BAŞARISINA
ETKİSİ: HATAY İLİ ÖRNEĞİ**

[Bekir TAŞKIN]

[TARIM EKONOMİSİ] ANABİLİM DALI

[YÜKSEK LİSANS] TEZİ

[Doç.Dr.Bekir DEMİRTAŞ] danışmanlığında hazırlanan bu tez [12/01/2021] tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından [OYBİRLİĞİ] ile kabul edilmiştir.

[Doç.Dr.Bekir DEMİRTAŞ]
Başkan

[Prof.Dr. Mevlüt GÜL]
Üye

[Doç.Dr. Oğuz PARLAKAY]
Üye

Kod No:

Doç. Dr. Cengiz KARACA
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

12/01/2021

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını ve tez üzerinde Yükseköğretim Kurulu tarafından hiçbir değişiklik yapılamayacağı için tezin bilgisayar ekranında görüntülendiğinde asıl nüsha ile aynı olması sorumluluğunun tarafıma ait olduğunu beyan ederim.

Bekir TAŞKIN

ÖZET

BESİ SİĞİRCİLİĞİNDAKİ DESTEKLEMELERİN İŞLETME BAŞARISINA ETKİSİ: HATAY İLİ ÖRNEĞİ

Hayvancılık son yıllarda temel besin ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığı için bir takım önlemler alınarak geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de hayvancılığa yönelik olarak uygulanan destekleme ve geliştirme çalışmalarının üreticiler tarafından nasıl karşılandığının belirlenmesidir. Çalışmada günümüzde besi sığırıcılığına uygulanan desteklemelerden üreticilerin yararlanma düzeyinin ve etkilerinin belirlenmesi, üreticilerin desteklemelerden memnuniyet düzeylerinin ölçülmesi, desteklemelerden yararlanırken karşılaşılan sorunların belirlenmesi gibi konular incelenmiştir. Araştırmanın ana materyalini Hatay ili Antakya ilçesindeki besiciler arasından tabakalı tesadüfî örneklem yöntemi ile belirlenen 85 üretici ile 2019 yılında yapılan anketlerle elde edilen veriler oluşturmaktadır. Üreticilerin desteklemeleri değerlendirmesinde beşli likert ölçek kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre besicilerin büyük bölümü sadece hayvansal üretim yapmaktadır. İşletmelerde aile işgücü kullanımı oldukça yaygın olup işleme sahiplerinin çoğunluğunun 10 yıl ve üzeri besicilik deneyimleri vardır. Besicilerin %90’dan fazlasının kaba ve kesif yem üretimi yapmadığı ve bu konuda yem fabrikalarına ve diğer üreticilere bağımlı oldukları belirlenmiştir. Besicilerin masraflarının %80’den fazlasını yem ve hayvan alımı giderleri oluşturmaktadır. İşletmeler içinde besiciliğe yönelik olarak uygulanan desteklerden en fazla yararlanan destek türü buzağı desteğidir. Buna karşılık besicilik erkek sığır desteği, aşı desteği, hayvan hastalığı tazminat desteği ve yem bitkileri desteği gibi desteklerden yararlanma düzeyi ise çok az gerçekleşmiştir. İşletmecilerin besiciliğe başlamadan önceki destekleme bilgisi düzeyinin sadece %19 olduğu ve besicilik sırasındaki başlıca bilgi kaynakları arasında il ve ilçe müdürlüklerinin başta gelmekte olduğu belirlenmiştir. Üreticilerin en fazla yararlanmakta olduğu buzağı desteklemesinden memnuniyet düzeylerinin orta düzeye yakın olduğu görülmüştür. Besici işletmeler hayvancılık konusunda uygulanan desteklemeleri %85 oranında yetersiz bulmaktadırlar. Üreticilerin büyük bir bölümü destek miktarlarının artırılmasını ve girdi fiyatlarındaki artışların önlenmesi talep etmektedir. Destek alma konusunda gerekli işlemlerin besiciler lehine düzenlenmesi ve daha çok destek alınabilmesi için çalışmalar yapılması gerekmektedir. Artan et fiyatlarının ithalattan çok yerli besicilere sağlanacak desteklerle düşürülmeye çalışılması daha gerçekçi bir politika olacaktır.

2021, 82 sayfa

Anahtar Kelimeler: Hayvancılık, sığır besiciliği, destekleme, memnuniyet, Hatay/Türkiye.

ABSTRACT

IMPACT of SUPPORTS in CATTLE BREEDING on BUSINESS SUCCESS: EXAMPLE of HATAY PROVINCE

As livestock has been inadequate to meet basic nutritional needs in recent years, it is tried to be developed by taking a number of importance. This study aims to determine how the support and development studies applied for animal production in Turkey are met by producers. In the study, topics such as determining the level and effects of producers benefiting from the supports applied to feed cattle, measuring the satisfaction levels of the producers from the supports, identifying the problems encountered while benefiting from the supports were examined. The main material of the study is the data obtained by surveys conducted in 2019 with 85 producers determined by layered incidental sampling method among the feeders in Antakya district of Hatay province. Five-Likert scale was used in the evaluation of the supports of the feeder producers. According to the findings, the majority of feeders produce only animals. Family labor use is quite common in businesses, and the majority of processing owners have 10 years or more of feeding experience. It has been determined that more than 90% of feeders do not produce rough and cut the feed and are dependent on feed factories and other producers in this regard. Feed and animal purchase expenses account for more than 80% of the costs of feeders. Calf support is the type of support that is most used in the support applied for feeding within enterprises. In contrast, the level of benefit from support such as feeding male cattle support, vaccination support, animal disease compensation support, and feed crops support was very low. It was determined that the level of support knowledge of the operators before they started feeding was only 19% and that the provincial and district directorates were among the main sources of information during the feeding process. It has been observed that the level of satisfaction with calf support, which producers benefit from the most, is close to moderate. Feeding enterprises find the support applied in animal husbandry to be 85% inadequate. A large part of feeder producers demands increased support amounts and prevention of increases in input prices. The necessary procedures for receiving support should be arranged in favor of the feeders and studies should be carried out to get more support. It would be a more realistic policy to try to reduce rising meat prices with support for domestic feeders than imports.

2021, 82 pages

Key Words: livestock, cattle fattening, support, satisfaction, Hatay/Turkey.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez konusunun belirlenmesinde, araştırılması ve yazımı sırasında sahip olduğu bilgi birikimi ve tecrübesi ile çalışmayı yönlendiren ve hiçbir yardımı esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Bekir DEMİRTAŞ'a sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Tez jürisi üyeleri sayın hocalarım Doç. Dr. Oğuz PARLAKAY ve Prof. Dr. Mevlüt GÜL'e, değerli eleştiri ve katkılarından dolayı teşekkür ederim. Antakya ilçesinin çeşitli mahallerinde yer alan, anket sorularına büyük bir sabır ve içtenlikle cevap veren besicilere her türlü desteği sağladığı için Bölüm Başkanımız Prof. Dr. Erdal DAĞISTAN'a, tez çalışmamın oluşumunda desteklerini esirgemeyen Bölüm hocalarıma, Dr.Öğr. Üyesi Ayşe Emir ÖZER ve Dr.Öğr. Üyesi Zerrin ASLAN'a teşekkürlerimi sunarım. Hiçbir zaman benden manevi desteğini esirgemeyen canım eşim Evin TAŞKIN'a tez sürecinde aksattığım biricik kızım Hatun Elvin TAŞKIN'a yardımlarını esirgemeyen sürekli destek olan aileme, isimlerini burada yazamadığım ama yardımlarını esirgememiş herkese içten teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
TEŞEKKÜR.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÇİZELGELER DİZİNİ	VI
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	VIII
1. GİRİŞ	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	7
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	15
3.1. Materyal.....	15
3.2. Yöntem	15
3.2.1. Örnek Seçiminde Kullanılan Yöntem.....	15
3.2.2. Verilerin Analizinde Kullanılan Yöntemler	17
4. BULGULAR ve TARTIŞMA.....	18
4.1 Dünya Büyükbaş Hayvan Varlığı.....	18
4.2 Türkiye’de Büyükbaş Hayvan Varlığı.....	18
4.3. Türkiye’de Sığır Varlığının Yıllara Göre Değişimi.....	19
4.4. Hatay İline Ait Genel Bilgiler.....	20
4.5. Hatay İlinin Tarım ve Hayvancılık Yapısı.....	22
4.6. Antakya İlçesi ile İlgili Bilgiler	24
4.7. Antakya İlçesi Büyükbaş Hayvan Varlığı	25
4.8. İşletmelerin Genel Bilgileri	26
4.8.1. Besicilerin Yaş Grupları	26
4.8.2. Besicilerin Aile Birey Sayıları.....	26
4.8.3. Besicilerin Eğitim Durumları	27
4.8.4. Besicilerin Cinsiyetleri	27
4.8.5. Besicilerin Medeni Durumu	28
4.8.6. Besicilerin Meslekleri.....	28
4.8.7. Besici İşletmelerde Çalışan Kişi Sayıları	28
4.8.8. Besici İşletmelerde Ailede Üyelerinin İşletmede Çalışma Durumu.....	29
4.8.9. Besici İşletmelerde Çalışan Aile Birey Sayısı	29
4.8.10. İşletmecilerin Besi Sığırcılığındaki Deneyimleri	30
4.9. Hayvancılık Üretim Bilgileri ve Desteklemeden Yararlanma Durumu	31
4.9.1. Besici İşletmelerinin Ahır Tipleri.....	31
4.9.2. Besici İşletmelerinin Çayır-Mera Kullanımı	32
4.9.3. Besicilerin Bitkisel Üretim Yapma Durumu	33
4.9.4. Besici İşletmelerinin Üretim Türleri.....	33
4.9.5. Besici İşletmelerinin Diğer Bitkisel Üretimleri.....	34
4.9.6. Besici İşletmelerinin Yem Üretim Durumu.....	34
4.9.7. Besici İşletmelerinin Yem Temin Şekilleri	35
4.9.8. Besici İşletmelerinin Kesif Yem Üretim Durumu	35
4.9.9. Besici İşletmelerin Çiftlik Gübresini Değerlendirme Şekilleri	36
4.9.10. İşletmelerinin Besi Süreleri	37
4.9.11. Besici İşletmelerin Hayvan Varlığının Dağılımı	37
4.9.12. Besici İşletmelerinin Besi Hayvanlarını Temin Yerleri	38
4.9.13. Besici İşletmelerinin Hayvanlarını Sattığı Yerler.....	38

4.9.14. Besici İşletmelerin Yem Tüketimi ve Masrafları	39
4.9.15. Besici İşletmelerin Hayvan Alım Masrafı	40
4.9.16. Besici İşletmelerin Aşı-İlaç ve Veteriner Masrafı	40
4.9.17. Besici İşletmelerin Besi Dönemindeki İşçilik Masrafı	41
4.9.18. Besici İşletmelerin Elektrik-Su ve Diğer Masrafları	41
4.9.19. Besi İşletmelerin Brüt Karları	42
4.9.20. Besi İşletmelerinin Tarımsal Desteklerden Yararlanma Durumu	42
4.9.20.1. Besici İşletmelerinin Kredi Kullanım Durumu	42
4.9.20.2. Besici İşletmelerinin Kredi Kullanım Alanları	43
4.9.20.3. Besilik Erkek Sığır Desteği	43
4.9.20.4. Buzağı Desteği	44
4.9.20.5. Aşı Desteği	44
4.9.20.6. Hayvan Hastalığı Tazminatı Desteği	44
4.9.20.7. Yem Bitkileri Desteği	45
4.10. Besi Sığırcılığı İşletmelerinin Tarımsal Destekleme Etkilerinin Ölçülmesi	45
4.10.1. Besi Sığırcılığı İşletmelerinin Tarımsal Destekleme Bilgi Kaynakları ...	45
4.10.2. İşletmelerin Besiciliğe Başlamadan Önceki Destekleme Bilgisi	45
4.10.3. Besicilerin Buzağı Desteklemesinden Memnuniyet Durumu	46
4.10.4. Besici İşletmelerinin Desteklemelerdeki Yeterlilik Görüşü	47
4.10.5. Besici İşletmelerinin Destekleme Konusundaki Önerileri	47
4.10.6. Besicilerin Destekleme Sonrası Tarımsal Gelirlerinin Artması Durumu	48
4.10.7. Besicilerin Destekleme Sonrası Yem Kalitesinin Artması Durumu	48
4.10.8. Besicilerin Destekleme Sonrası İşgücü Kullanımının Artması Durumu	49
4.10.9. Besicilerin Destekleme Sonrası Yem Kullanımının Artması Durumu	49
4.10.10. Besicilerin Destekleme Sonrası Veteriner Hizmetlerinden Yararlanma Düzeyinin Artması Durumu	50
4.10.11. Besicilerin Destekleme Sonrası Aşı-İlaç Kullanımının Artması Durumu	50
4.10.12. Besicilerin Destekleme Sonrası Kredi Kullanımının Artması Durumu	51
4.10.13. Besicilerin Destekleme Sonrası Borç Ödeme Gücünün Artma Durumu	51
4.10.14. Besicilerin Destekleme Sonrasında Borçlarında Azalma Durumu	52
4.10.15. Besicilerin Destekleme Sonrası Girdileri Peşin Alabilme Durumu	53
4.10.16. Besicilerin Destekleme Sonrası Yeni Arazi Satın Alma Durumu	53
4.10.17. Besicilerin Destekleme Sonrası Hayvan Sayısının Artma Durumu	54
4.10.18. Besicilere Desteklerin Zamanında Ödenmeme Durumu	54
4.10.19. Besicilerin Destek Miktarlarının Azlığı Hakkındaki Görüşleri	55
4.10.20. Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinin Bilgilendirme Yapmaması ...	55
4.10.21. Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinde Başvuruların Uzun Sürmesi.	56
4.10.22. Besicilerin Sorun Olmadığı Konusundaki Görüşleri	57
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	58
KAYNAKLAR	64
ÖZGEÇMİŞ	70
EKLER	71
EK: 1. Araştırmada Uygulanan Anket Formu	71
EK: 2. 2019 Yılı Besi Üreticilerine Yönelik Desteklemeler	74
EK: 3. Hayvanlara Verilen Adlar	81

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1. Araştırma kapsamındaki toplam işletme sayısı ve örnekleme	17
Çizelge 4.1. Dünya büyükbaş hayvan varlığı.....	18
Çizelge 4.2. Türkiye’de büyükbaş hayvan varlığının yıllara göre değişimi	19
Çizelge 4.3. Türkiye’de sığır varlığının yıllara göre değişimi	20
Çizelge 4.4. Hatay’da nüfusun yerleşmelere göre dağılımı	21
Çizelge 4.5. Hatay ilinin toplam ve tarım arazilerinin ilçelere göre dağılımı.....	23
Çizelge 4.6. Hatay ilindeki toplam hayvan cinsi ve sayısı.....	24
Çizelge 4.7. Hatay ilinin hayvansal ürün üretimi.....	24
Çizelge 4.8. Antakya ilçesi 2018 yılı büyükbaş hayvan varlığı (baş).....	25
Çizelge 4.9. Besicilik yapan işletmecilerin yaş grupları	26
Çizelge 4.10. Besicilik yapan işletmecilerin aile birey sayıları	26
Çizelge 4.11. Besicilik yapan işletmecilerin eğitim durumu	27
Çizelge 4.12. Besicilik yapan işletmecilerin cinsiyetleri	28
Çizelge 4.13. Besi sığırıcılığı yapan işletmecilerin medeni durumları	28
Çizelge 4.14. Besici işletmecilerin meslekleri	28
Çizelge 4.15. Besici işletmelerde çalışan kişi sayıları	29
Çizelge 4.16. Besici işletmelerde aile üyelerinin işletmede çalışma durumu	29
Çizelge 4.17. Besici işletmelerde çalışan aile birey sayısı.....	30
Çizelge 4.18. İşletmecilerin besi sığırıcılığındaki deneyimleri.....	31
Çizelge 4.19 Besici işletmelerinin ahır tipleri.....	32
Çizelge 4.20 Besici işletmelerinin çayır-mera kullanımı	32
Çizelge 4.21 Besici işletmelerinin bitkisel üretim yapma durumu	33
Çizelge 4.22 Besici işletmelerinin üretim türleri	34
Çizelge 4.23 Besici işletmelerinin diğer bitkisel üretimleri.....	34
Çizelge 4.24 Besici işletmelerinin yem üretim durumu.....	35
Çizelge 4.25 Besici işletmelerinin yem temin şekilleri.....	35
Çizelge 4.26 Besici işletmelerinin kesif yem üretim durumu	36
Çizelge 4.27. Besici işletmelerinin çiftlik gübresini değerlendirme şekilleri	37
Çizelge 4.28. Besici işletmelerin besi süreleri (Ay).....	37
Çizelge 4.29 Besicilik yapan işletmelerin hayvan dağılımı	37
Çizelge 4.30 Besici işletmelerinin besi hayvanlarını temin yerleri.....	38
Çizelge 4.31. Besici işletmelerinin hayvanlarını sattığı yerler	39
Çizelge 4.32. Besicilik işletmelerinin besi dönemindeki yem tüketimi (Kg)	39
Çizelge 4.33. Besicilik yapan işletmelerin bir besi döneminde yem masrafı	40
Çizelge 4.34. Besici işletmelerin hayvan alım masrafı	40
Çizelge 4.35. Besici işletmelerin aşı-ilaç ve veteriner masrafı	41
Çizelge 4.36. Besi işletmelerinin besi dönemi işçilik masrafı	41
Çizelge 4.37. Besici işletmelerin elektrik-su ve diğer masrafları	41
Çizelge 4.38. Besi işletmelerinin toplam masrafları ve geliri.....	42
Çizelge 4.39. Besici işletmelerinin kredi kullanım durumu.....	43
Çizelge 4.40 Besici işletmelerinin kredi kullanım alanları	43
Çizelge 4.41 İşletmelerin besilik erkek sığır desteği alma durumu	44
Çizelge 4.42 İşletmelerin buzağı desteği alma durumu	44
Çizelge 4.43 Besi sığırıcılığı işletmelerinin tarımsal destekleme bilgi kaynakları	45
Çizelge 4.44 İşletmelerin besiciliğe başlamadan önce destekleme bilgisi.....	46

Çizelge 4.45 Besicilerin buzağı desteklemesinden memnuniyet durumu.....	47
Çizelge 4.46 Besici işletmelerinin desteklemelerdeki yeterlilik görüşü	47
Çizelge 4.47 Besici işletmelerinin destekleme konusundaki önerileri.....	48
Çizelge 4.48 Besicilerin destekleme sonrası tarımsal gelirin artma durumu.....	48
Çizelge 4.49 Besicilerin destekleme sonrası yem kalitesinin artması durumu	49
Çizelge 4.50 Besicilerin destekleme sonrası işgücü kullanımının artması durumu	49
Çizelge 4.51 Besicilerin destekleme sonrası yem kullanımının artması durumu	50
Çizelge 4.52 Besicilerin destekleme sonrası veteriner hizmetlerinden yararlanma düzeyinin artması durumu.....	50
Çizelge 4.53 Besicilerin destekleme sonrası aşı-ilaç kullanımının artması durumu.....	51
Çizelge 4.54 Besicilerin destekleme sonrası kredi kullanımının artması durumu	51
Çizelge 4.55 Besicilerin destekleme sonrası borç ödeme gücünün artması durumu	52
Çizelge 4.56 Besicilerin destekleme sonrasında borçlarında azalma durumu	53
Çizelge 4.57 Besicilerin destekleme sonrası girdileri peşin alabilme durumu	53
Çizelge 4.58 Besicilerin destekleme sonrası yeni arazi satın alma durumu	54
Çizelge 4.59 Besicilerin destekleme sonrası hayvan sayısını artırma durumu	54
Çizelge 4.60 Besicilere desteklerin zamanında ödenme durumu.....	55
Çizelge 4.61 Besicilerin destek miktarlarının azlığı hakkında görüşleri	55
Çizelge 4.62 Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinin bilgilendirme yapmaması	56
Çizelge 4.63 Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinde başvurularının uzun sürmesi ..	56
Çizelge 4.64 Besicilerin sorun olmadığı konusundaki görüşleri	57

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ÇKS	: Çiftçi Kayıt Sistemi
Da	: Dekar
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
GSÜD	: Gayri Safi Üretim Değeri
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
Ha	: Hektar
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TURKVET	: Veteriner Bilgi Sistemi
TBS	: Tarım Bilgi Sistemi
TOB	: Tarım ve Orman Bakanlığı
ZMO	: Ziraat Mühendisler Odası

1. GİRİŞ

İnsan yaşamının devamı için tüketilen besinlerden önemli bir yere sahip olan kırmızı etin insan sağlığına birçok faydası vardır. Demir ve çinko yönünden zengin olan kırmızı et, B grubu vitaminler için zengin bir kaynaktır. Ayrıca gıdalardan alınan demiri sindirmede yardımcı olmaktadır. Kırmızı et ile birlikte sütün de insan sağlığına çok önemli derecede faydalar sunduğu aşikârdır. Süt doğumdan ölüme kadar nerdeyse tüketebileceğimiz bir besin kaynağıdır. Tüketilen süt ve süt ürünleri ile et ve et ürünlerinin gelişmiş ülkelerde tüketimin fazla olması kişinin, daha sağlıklı ve yaşam sürelerinin daha uzun olduğunu yapılan araştırmalarla kanıtlanmıştır (İçöz, 2004). İnsanlar bu besinlerden faydalanabilmek için yerleşik yaşamla birlikte M.Ö. 5000 yıllarında tarımın yanında hayvancılığı da geliştirdiler. Gelişen hayvancılık ile hane halkına önemli derecede hem besin kaynağı hem de ekonomik getiri sağlanmıştır.

Sağlıklı bir yaşamı devam ettirebilmek için bitkisel gıdalar ile birlikte hayvansal gıdaların da dengeli ve yeterli bir şekilde tüketilmesi gerekmektedir. Ülkelerin gelişmişlik düzeylerindeki artışla birlikte, hayvansal gıdalara olan talep de artmaktadır. Türkiye’de hayvansal protein tüketimi kişi başına ortalama 36 g/günken, AB ülkelerinde 60 g/gün, ABD’de ise 70 g/gündür. Bu veriler aslında Türkiye’de hayvansal besinlerin tüketiminin ne kadar yetersiz olduğunu göstermektedir (FAO, 2016). Dünya’da artan nüfusun en büyük besin kaynakları arasında yer alan hayvansal ürünler, ülkelerin öncelikleri içerisindeki önemini korumaktadır. Türkiye’de de artan nüfusun sağlık beslenmesinde önemli besin kaynağını oluşturan hayvancılık, kırsal alanda önemli bir geçim kaynağı oluştururken et ürünleri işleme sanayi kolunda da hammadde ihtiyacının karşılanmasında önemli role sahiptir (Aral, 1996; Yılmaz ve Köknaroglu, 2007).

Hayvancılık gelişmiş ülkelerde tarımsal ekonominin lokomotifi olarak kabul edilir ve iki açıdan önem arz eder. İlk olarak yüksek olmayan maliyetlerle istihdam oluşturmaları, ikinci olarak ise insan sağlığına uygun olmayan yem kaynaklarını insan sağlığına uygun besinlere dönüştürülmesidir. Diğer ülkeler tarafından önemsenen ve sürekli gelişmesi için desteklenen hayvancılığın Türkiye’de yıllardır istenilen gelişmeyi gösteremediği görülmektedir. Bu konudaki veriler incelendiğinde Türkiye’nin hayvan sayıları bakımından küçükbaş ve büyükbaş hayvan toplamı olarak Avrupa’da ikinci, dünyada ise altıncı sıralarda yer almasına rağmen üretim ve verimlilikte istenilen

başarıyı gösteremediği gibi hayvan sayılarında da her geçen gün azalmalar yaşanmaktadır (Kutlu ve ark., 2003). Bu konuda alınan önlemlerin ve üreticilere sağlanan desteklemelerin yarine etkili olamadığı anlaşılmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde hayvancılığın tarım üretim kolları içerisindeki payı %50 veya daha fazlası iken Türkiye’de ise hayvancılığın tarım kolları içerisindeki payı %25-30 civarındadır (Yılmaz ve Köknaroğlu, 2007; Hozman ve Akçay, 2016). Tarımda gelişmiş ülkelerin büyük önem gösterdiği hayvancılık tarımsal üretim içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Türkiye’de ise hayvancılık, önem sırası bakımından bitkisel üretiminden sonra gelmektedir. Hayvansal üretime sağlanan desteklerde bitkisel üretimden sonra gelmektedir. Yani desteklemelerin büyük bir kısmı bitkisel üretime sağlanmaktadır. Türkiye’de önceleri hayvancılığın gelişmesine yönelik çalışmaların eksik ve yetersiz olduğu halde son yıllarda yapılan ilave çalışmalar ile hayvancılığın gelişmesine daha fazla katkı sağlanmaya çalışılmaktadır (Ören ve Bahadır, 2005).

Türkiye’de hayvancılık 1980 yıllarına doğru sancılı süreçlerin geçirirken desteklenmeyen yerli üreticinin bu süreçte ayakta kalması zorlaşmıştır. Geçmiş yıllarda günümüzde olduğu gibi yetkililer artan et ihtiyaçlarını karşılamakta en kolay çözümü tercih ederek ithalata yönelmişlerdir. Geçmiş yıllarda zor günler geçiren üreticiler, 2000 yıllarında çıkarılan kararname ile hayvancılığın içinde bulunduğu sorunları çözmek ve üreticiye destek olabilmek için desteklenmeye başlanmıştır. Türkiye’de kötü gidişat içerisinde olan hayvancılığın canlandırılması için 2000 yıllarında çeşitli destekleme politikaları başlatılmıştır. Daha sonraki yıllarda desteklemelerin çeşitliliğini artırarak hayvancılığın gelişmesine katkı sağlanmıştır. Destekleme çeşitleri arasında suni tohumlama, süt teşvik primi, buzağı desteği, yem bitkileri gibi destekler yer almıştır (Demir ve Yavuz, 2010).

Hayvancılık sektörün geliştirilmesi konusunda eksikliklerin olduğu yapılan AB müzakereleri sürecinde de farkına varılmış ve bu alanda gerekli çalışmaları yapmak ve AB ile rekabet edebilir düzeye erişebilmek için hayvancılık planı ve stratejisi oluşturulmuştur (Yenilmez ve Bayraç, 2005). Türkiye kötü giden hayvancılığının düzeltilip geliştirilmesi amacı ile çıkartılan hayvancılık desteklenme kararnamesi hayata geçirilmiştir. Hayvancılık faaliyetlerini artırabilmek için öncelikler kaba yem ihtiyacı için yem üretimi teşvik edilip, birim alanda verimi artırmak adına suni tohumlar ile soy kayıtları ile damızlık hayvan yetiştiriciliğinin teşvik edilerek geliştirilmesi

amaçlanmıştır. Hayvancılık faaliyetinin sürdürülmesi konusunda önemli destekleme kollarından biri olan süt desteklemesi, anaç, besi, buzağı desteklemeleri ile hayvancılığı sektörünün sürdürülmesi ve artırılması hedeflenmiştir (Resmi Gazete, 2014). Ancak hayvancılığın gelişimi için atılan adımlara bakıldığında istenilen sonuçlara henüz tam olarak ulaşamadığı bir gerçektir (Kan ve Direk, 2004). Son dönemlerde, Türkiye’de tarım kesimine uygulanmakta olan desteklemelerde, hayvancılık desteklerinin diğer destekler içindeki önemi ve çeşitliliğinin arttığı dikkat çekmektedir (Ata ve Yılmaz, 2015).

Ülke ekonomisinin gelişmesine yüksek oranda katkı sağlayan hayvancılık düşük maliyetlerle birim alanda en fazla katma değeri sağlayabilmektedir. Sanayi sektöründe normalde bir iş kolu oluşturabilmek için yüksek maliyetlere ihtiyaç varken hayvancılık sektöründe ise bu maliyetin neredeyse %20’si ile yeni bir iş kolu yaratılabilmektedir. Sanayi sektörüne yapılacak yatırımın hayvancılığa yapılması ile sanayi sektöründe çalışacak kişi sayısından 5 kat fazla istihdam sağlanabilecektir. Fakat hayvancılık sektörü hak ettiği önemi görememekle birlikte, hayvancılığa elverişli olan Türkiye’de bu fırsatın değerlendirilemediği gibi daha da kötüye gitmesine neden olunmuştur (Peşmen ve Yardımcı, 2008).

Besi sığırcılığında işletme için gerekli olan yem ve yem için gerekli olan hammaddelerin, işletmeyi çevirecek işçi, elektrik, su, hayvan sağlığı için veteriner ve vergi, faiz, sigorta ve benzeri tüm diğer giderlerin her besi döneminde karşılanması gerekmektedir. Bu giderler üreticiler tarafından ancak besi dönemi sonunda karşılanabilir. Çünkü besi işletmelerinin süt sığırcılığındaki gibi günlük geliri yoktur. Ayrıca besi sığırcılığında küçük işletmelerin kar elde etmeleri oldukça zordur. Küçük işletme olarak tabir edilebilen 5-10 başlı işletmeler geçimlik aile işletmesi olabilir ve ölçek ekonomisinden uzaktır. Bu tür küçük besi işletmelerini aile işgücü ile ayakta kalabilmekte ve ancak kendi masraflarını karşılayabilmektedir. Besi sığırcılığındaki bir işletmecinin kardan bahsedebilmesi için kaba yemin ve diğer yemlerinin kendi arazilerinde yetiştirmesi ve en az 50 -100 başlıklı bir işletme olması ve hayvansal ürünlerini değerinde pazarlayabilmesi gerekmektedir.

Türkiye’de Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın (GSYİH) %5,7 ’ünü tarım sektörünün oluşturduğu Birleşmiş Milletler Gıda Tarım Örgütü (FAO) raporlarından bilinmektedir. Bu veriler ile birlikte hayvancılık tarımsal GSYİH’nin neredeyse %35’lik dilimini

karşılacaktır. Hayvancılığın GSH içerisindeki payı ülkelere göre farklılık gösterdiği gibi AB ülkelerinde bu oran %49 ABD’de bu oran %43, fakat gelişmekte olan ülkelerde bu oran %33’lerde yer alırken, Türkiye’de hayvancılığın tarımsal GSYİH içerisindeki payı %36’dır. Türkiye’de 2018 yılı itibari ile TÜİK verilerine göre hayvan sayısı, bir önceki yıla göre %6,9 artarak 17 milyon 221 bin baş olmuştur. Bu sayının tamamına yakınını sığır oluştururken, 178 bin 397 başın da manda olduğu belirtilmiştir. Kırmızı et üretiminin 2018 yılı verilerine göre 1 milyon 118 bin 695 ton olduğu aktarılmıştır. Fakat kırmızı et üretimi bir önceki yılın oranına göre toplamda %0,7 azalmıştır. Keçi eti üretiminde %63,7’lik bir azalma olurken, sığır etinde %1,7 koyun etinde ise %0,8 artış görülmektedir. 2018 yılı toplam et üretim miktarının 622.871 tonunu sadece kesimhanelerde üretildiği bildirilmiştir (TÜİK, 2018).

Hatay ilinin coğrafi konumuna göre güney ve doğusunda Suriye, batısında Akdeniz, kuzeybatısında Adana, kuzeydoğusunda ise Gaziantep yer almaktadır. Çeşitli inanç ve medeniyetlere ev sahipliği yapan Hatay ilinin Anavatana katılma süreci 1938 yılında başlayıp 23 Haziran 1939 yılında sonuçlanmıştır. İlde 15 tane ilçe bulunmaktadır, bunlar; Yayladağı, Samandağ, Reyhanlı, Payas, Kumlu, Kırıkhan, İskenderun, Hassa, Dört Yol, Erzin, Defne, Belen, Arsuz ve Antakya ilçeleridir. İlin yüzölçümü göller hariç 5.524 km² olup, il topraklarının %46,1’ini dağlar, %33,5’ini ovalar ve %20,4’ünü platolar oluşturmaktadır (FAO, 2016).

Anadolu’nun ilk yerleşim yerlerinden biri olarak da bilinen Hatay ve çevresi, Anadolu’da yerleşmelerin ilk görüldüğü yerlerdendir. Burada ilk insan faaliyetlerine ait izler M.Ö. III. bin yıllarına kadar dayanmaktadır. Tarihin belirli dönemlerindeki yoğun yerleşme ve nüfus özellikleriyle oldukça dikkat çekmiştir. Ancak Hatay nüfusuna ait sağlıklı verilere 1940 ve sonrasında ulaşmak mümkündür. Buna göre Hatay’ın 1940 nüfusu, 246.138’dir. Günümüzde ise il nüfusu 1.575.226 kişi olup, bunun 790.209’u erkek, 785.017’si ise kadındır. Nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu ilçe Antakya ilçesidir. Burada yaklaşık 377,793 kişi yaşamaktadır. Erkek ve kadın nüfusun neredeyse eşit olduğu Antakya ilçesinde toplam nüfusun 188,755 (%49.9) erkek ve 189,034 (%50.1) kadınlardan oluşmaktadır (TÜİK, 2018).

Hatay ekonomisinde, özellikle Cilvegözü ve Yayladağı sınır kapılarına bağlı olarak Suriye başta olmak üzere, diğer Arap ülkeleriyle yapılan ticaret önemli bir pay oluşturmaktadır. Bu ticaret daha çok sanayi ve tarım ürünlerine dayalıdır. Hatay ilinde

2018 TÜİK verilerine göre büyükbaş hayvan varlığı incelendiğinde toplam 154.382 büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Bu hayvan varlığı cinsleri göre incelendiğinde; saf kültür sığırının 99.247 baş, kültür melezi sığırının 45.759 baş, yerli sığır ve mandanın ise 12.060 baş olduğu anlaşılmaktadır. Hayvan varlığının en yoğun ilçe ise 29.796 büyükbaşı ile Antakya ilçesidir.

Bu çalışmanın amacı Hatay İli Antakya İlçesinde büyükbaş hayvan besiciliğine yönelik uygulanan desteklemelerin işletmelere etkilerini tespit etmek, yapılan desteklemelerden çiftçilerin yararlanma düzeyinin belirlenmesi, desteklemelerden memnun düzeyinin belirlenmesi ile işletmelerin başarılarına etkilerinin belirlenmesidir. Elde edilen sonuçlarla karar vericilere, sektör temsilcilerine ve üreticilere öneriler ortaya konulmuştur.

TÜİK verilerine göre ülke genelinde 2017 yılı büyükbaş hayvan sayısı 16.105.025 baştır. Bunlar içerisinde büyük çoğunluğu 15.943.586 baş ile sığır alırken 161.439 baş manda yer almaktadır. İl Tarım ve Orman Müdürlüğünün 2017 yılı verilerine göre İl genelinde toplam büyükbaş hayvan sayısı 149,734 baş olup, bu sayı içerisinde yerli sığır + manda, kültür melezi sığırı ve saf kültür sığırı bulunmaktadır. Hatay ili ilçelerine göre büyükbaş hayvan sayısı ilk sırada 30.836 baş ile Antakya ilçesi yer almaktadır. Antakya ilçesinin araştırma alanı olarak seçilmesinde mevcut hayvan sayısı ve işletme yoğunluğu büyük rol oynamıştır. Büyükbaş hayvancılığın en yoğun olarak yapıldığı Antakya ilçesinde toplam 3002 adet kayıtlı işletme bulunmaktadır. Büyükbaş hayvan sayılarının yoğun olduğu diğer ilçeler sırasıyla, Samandağ (18,473 baş), Kırıkhan (14.482) Yayladağı (12,755), ve Altınözü'dür (12,500) .

Bölgedeki kayıtlı besiciler arasından yapılan örnekleme ile belirlenen işletmelerin öncelikle teknik, ekonomik ve fiziksel özelliklerine ait veriler toplanmıştır. İkinci olarak işletmelerin bir önceki besi döneminde başvurduğu tarımsal destekler ve yararlanma durumu belirlenmiştir. Hayvancılığı desteklemek ve geliştirmek amacıyla uygulanan pek çok destekten (damızlık hayvan, süt, yem bitkisi destekleri vb.) üreticilerin yararlanma düzeyleri ve bu desteklerin işletmelere etkileri memnuniyet durumları hakkında detaylı bilgilere ulaşılması amaçlanmıştır. Çalışmada üreticilerin hayvancılık destekleri konusundaki görüş ve önerileri belirlenerek, uygulamadaki eksikliklerin ve yanlışlıkların giderilmesine yönelik olarak yetkililere öneriler yapılması amaçlanmaktadır. Çalışmanın son bölümünde ise üreticilerin genelde tarımsal

desteklere, özelde ise hayvancılık desteklerine yönelik görüş, öneri ve memnuniyetleri belirlenmiştir. Araştırma verileri çapraz tablolama ve ortalamaları karşılaştıran parametrik istatistik teknikleri ile analiz edilip yorumlanmıştır. Araştırma bulgularının değerlendirilmesi sonucunda bölgedeki büyükbaş besiciliğinin daha fazla geliştirilmesine yönelik olarak üreticilere, üretici örgütlerine, ilgili kamu kuruluşlarına ve politika yapıcılara öneriler yapılmıştır. Ayrıca sektörün Hatay ilinde gelişimi için yerel ve merkezi yönetim yetkililerince yapılması gerekenler ve atılması gereken adımlar ortaya konulmuştur.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Kanechanacharoen (1993), süt üreten çiftliklerin ekonomik ve finansal karlılığının değerlendirildiği çalışmada, işletmeleri, küçük, orta ve büyük ölçekli süt üreten işletmeler olarak gruplamıştır. Toplamda 17 işletmeden veri toplamıştır. Yaptığı çalışmada Fayda/Masraf Oranı, Net Bugünkü Değer ve İç Karlılık Oranı kriterlerine göre her üç gruptaki işletmelerde de süt üretiminin karlı olduğunu ortaya koymuştur.

Ünal (1995), Türkiye’de hayvancılık yatırımlarına uygulanan teşvikleri incelediği çalışmada, hayvancılık yatırımlarının uygulanan teşvik primlerinden önemli ölçülerde etkilendiğini belirlemiştir. Yatırımcıların 1983-1992 yılları arasında teşvik tedbirlerinden önemli ölçülerde yararlandıklarını, 1989-1990 yılları arasında toplam yatırımlar içerisinde hayvancılık yatırımlarının %9,9 kadar pay aldığını saptamıştır.

Barışık (1996), “Türkiye ve Avrupa Birliği'nde büyükbaş hayvancılığın karşılaştırılması, sorunlar ve öneriler” başlıklı yüksek lisans tez çalışmada, Türkiye’de büyükbaş hayvancılığın ekonomideki yeri, et, et ürünleri; süt, süt ürünleri, deri üretimi, ihracat ve ithalat potansiyeli ve Avrupa Birliği üretim değerlerini incelemiştir. Çalışmada, Türkiye’de ve Avrupa Birliğinde büyükbaş hayvancılığın belirli kriterler dâhilinde bir karşılaştırmasını yapmış ve Türkiye’de büyükbaş hayvancılığın sorunları ve sorunlara yönelik çözüm önerileri üzerinde durmuştur. Türkiye'nin elverişli koşullarına rağmen, üretimde yetersiz olduğu sonucuna varmıştır. AB ülkeleri hayvansal üretim miktarı, verimlilik değerleri, sektörde var olan kanun ve yönetmelikler, teknoloji seviyesi, girdi arz ve fiyatlarındaki istikrar, kalite ve standardizasyon ile tarımsal sanayi yan ürünlerinin yem sektöründe kullanılabilirliği açısından Türkiye'den ileri bir düzeyde olduğunu, bunun bir sonucu olarak AB'nin üretim fazlasını dış pazarlara aktarma çabası içerisinde olduğunu ve Türkiye'yi bir pazar olarak değerlendirmekte olduğunu vurgulamıştır. Türkiye’de büyükbaş hayvancılıkta melezleme, çayır ve mera kullanımı, yem üretim, kredi ve kredilendirme, hayvan sağlığı, dış ticaret, örgütlenme ve koordinasyon sorunu ile pazarlama sorunları olduğunu bildirmiştir. Hayvansal üretimde iç ve dış pazarlar için tutarlı politikaların oluşturulmasını ve yetiştiricilerin etkili bir organizasyon dâhilinde örgütlenmesinin gerekli olduğunu ifade etmiştir.

Sayın (2001), Türkiye’de Hayvancılık Politikaları ve Reform Arayışlarının Etkileri” başlıklı bir araştırmada, Türkiye’de hayvancılığın temel sorunları incelemiş ve

bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmiştir. Hayvancılık politikalarında daha sağlıklı yaklaşımlara yönelmenin gerekliliğini vurgulamıştır. Ayrıca, düzenli bir kayıt sisteminin oluşturulmasıyla doğrudan üreticiyi ve yeter büyüklükte işletmeleri hedef alan ve sonuçları izlenebilen daha uzun vadeli politikaların uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

Özkan (2001), “Büyükbaş hayvancılık işletmelerinde maliyetler ve muhasebeleştirilmesi” adlı doktora tezinde, tarım sektörü, tarım işletmeciliği, uluslararası tarım muhasebe standardı ve büyükbaş hayvancılık işletmelerinde maliyet ve muhasebe uygulamalarını incelemiştir. Çalışmanın birinci bölümünde tarımsal faaliyetler hakkında genel bilgiler verilmiş ve tarımsal üretimin yapısı irdelenmiştir. İkinci bölümde tarım muhasebesi konusu ele alınarak; tanımı, önemi, yararları ve tarihsel gelişim süreci ile ilgili bilgiler verilmiştir. Ayrıca gelişmiş ülkelerdeki tarım muhasebesi uygulamaları ile Türkiye'deki uygulamalar karşılaştırılmış ve mevcut mevzuat açısından değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümün konusunu uluslararası tarım muhasebe standardı oluşturmuştur. Dördüncü bölümde hayvancılık işletmelerinde değerlendirme, maliyet ve tekdüzen muhasebe sistemi açısından muhasebe uygulamaları ele alınmıştır. Bu bölümde büyükbaş hayvan işletmelerinde amortismanlar, yeniden değerlendirme, maliyet bedeli artırımı ve yenileme fonu uygulamaları incelenmiştir. Çalışmada ulaşılan sonuca göre 1994 yılından itibaren yürürlüğe giren “Tekdüzen Muhasebe Sistemi” birtakım eksiklikleri olmakla birlikte, büyükbaş hayvancılık işletmelerinde de uygulanabilecek nitelikte olduğunu bildirmiştir. Fakat tarım sektörünün kendine has özellikleri ve uluslararası tarım muhasebe standardı taslağı göz önüne alındığında, Türkiye tarım sektörüne özgü bir hesap planı ve muhasebe standardının oluşturulmasında yarar olduğu kanısına varmıştır.

Şahin ve ark. (2001), “Adana İlinde Entansif Süt Sığırcılığı Üretim Ekonomisi” adlı makalelerinde, Adana ili Seyhan ve Yüreğir merkez ilçelerinde yapmış oldukları çalışmada 66 işletmeden anket yolu ile 1998 yılına ait sosyo-ekonomik verileri toplamışlardır. Elde ettikleri verilere göre işletme başına gayrisafi üretim değerini 2.620 milyon TL olarak hesaplamışlardır. Bu değer içerisindeki en önemli payın (%63.7) süt satışlarından elde edildiği belirlenmiştir. İşletmelerde değişen masrafların önemli bir kısmını yem masrafları oluşturmaktadır (%74.8). İşletmeler genelinde ortalama brüt kar

1.165 milyon TL'dir. İşletmeler büyüdükçe toplam ve hayvan başına brüt kar değerlerinin arttığını saptamışlardır.

Benin et al. (2003), "Etiyopya Yaylalarında Hayvancılığın Geliştirilmesine Yönelik Politikalar" konulu çalışmalarını, Etiyopya'nın kuzeyindeki Amhara bölgesindeki 98 köyde yürütmüşlerdir. Çalışmada 1991-1999 yılları arasında hayvan varlığında önemli azalmaların olduğu, özellikle küçükbaş hayvan varlığında %34'lük bir azalmanın yaşandığını ve bu sorunun giderilmesi içinde hayvancılığı hedef alan yayım programlarının gelişiminin desteklenmesini vurgulamışlardır. Ayrıca 1991'den beri, Etiyopya'nın yaylalarında yem kaynaklarının kullanımında önemli değişiklikler olduğuna vurgu yapılmış, ortak kullanılan otlak alanlarının ve özel çayırların kullanımının azaldığını, ürün kalıntılarının ve satın alınan yemlerin kullanımının arttığını ifade etmişlerdir.

Bailey and Slade (2004), "Amerika Birleşik Devletleri'nde Sığırlar için Ulusal Hayvan Tanımlama Sistemi Desteğini Etkileyen Faktörler" adlı çalışmalarında, verilerini ülkedeki bütün veterinerler ve 45 eyaletteki yetiştirici birliklerine elektronik ortamda anket formu gönderilerek toplamışlardır. Sonuçlar, hayvan kimliği programlarının 6 uygulanmasına yönelik güçlü destek olduğunu, ancak yetiştirici derneği liderlerinin yalnızca yaklaşık %40'ının United States Animal Identification Plan (USAIP) adlı belirli bir planı desteklediğini göstermiştir.

Daugbjerg et al. (2005), "Ortak Tarım Politikasında Tarım Sübvansiyonları ve Piyasa Etkilerinin Görünürlüğü: Almanya, Portekiz ve İngiltere'de Çiftçilerin Görüşlerinden Bazı Kanıtlar" adlı makalelerinde; İngiltere, Almanya ve Portekiz'deki toplam 4.500 işletmeciyle yaptıkları anketle Ortak Tarım Politikası kapsamında verilen desteklerin nasıl algılandığını ve etkilerinin neler olduğunu araştırmışlardır. Araştırma bulguları, tarımsal desteklemelerin veriliş şeklinin, işletmeciler tarafından ne şekilde algılandığının belirlenmesinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Doğrudan destekler işletmecilerin ne kadar sübvansiyon alacakları hakkında net bir bilgi verirken, dolaylı desteklerin ise verilen sübvansiyonun miktarını gizlediği, ne kadar ve ne zamana kadar desteklenecekleri hakkında bilgi vermediğini, dolayısıyla işletmecilerin tam bir bilgiye sahip olmaksızın destekleri algıladıklarını saptamışlardır.

Vural ve Fidan (2007), Türkiye tarımında hayvancılık sektörünün önemli bir yere sahip olduğunu, ancak küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık işletmelerinin önemli

sorunlarının olduğu belirtmişlerdir. Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde, Türkiye'deki hayvancılık işletmelerinin hem ekonomik önemler, hem de gıda güvencesi açısından özel önem verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Dolayısıyla üretim ve pazarlama yapılarında düzenlemelerin yapılmasını ve hayvancılık işletmelerinin örgütlenmelerine yardım ve destek sağlanmasını önermişlerdir. Ayrıca işletmelerin ekonomik optimum büyüklüğüne ulaştırılması ve işletmelerinin gıda sanayisi ile ilişkilerinin geliştirilmesini vurgulamışlardır.

Aksoy (2008), “Doğu Anadolu Hayvancılığının Avrupa Birliğine Uyum ve Rekabet Edebilirliğinin Analizi” adlı doktora tezinde, Türkiye'de büyükbaş ve küçükbaş hayvancılıkta önemli derecede paya sahip olan Doğu Anadolu Bölgesindeki işletmelerde görülen yapısal farklılıkları irdelemiştir. İşletmelerin en önemli sorunlarının kaliteli ve düşük maliyetli üretim yapamamak olduğu, bu üretim olanaklarıyla devam edilmesi halinde AB ile rekabet etme konusunda yetersiz kalacağını vurgulamıştır.

Bayındır (2008), “Van İlinde Büyükbaş Hayvan İşletmelerinde Bakım Besleme Yöntemlerinin Belirlenmesi ve Çiftçilerin Hayvan Besleme Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Tespit Edilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde, Van ili Merkez ilçede büyükbaş hayvan işletmelerinin yapısal durumlarını incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, hayvan yetiştiricilerinin örgün eğitim seviyelerinin oldukça düşük olduğu ve %74,6'sının hayvancılıkla ilgili hiçbir eğitim almadıklarını saptamıştır. Yetiştiricilerin %37'si uyguladıkları geleneksel bakım ve besleme yöntemlerini doğru kabul ettiklerinden, yeni bilgiye ihtiyaç duymadıkları ve dolayısıyla mesleki bilgiye sahip teknik elemanlardan yararlanmadıklarını belirlemiştir.

Henningsen et al. (2009), “Sübvansiyonların Çiftlik Üretimine Etkilerinin Ekonometrik Analizi” adlı çalışmalarında, doğrudan desteklemelerin girdilere ve üretimlere kayda değer etkisinin olduğunu, diğer taraftan farklılaştırılmış desteklemelerin üretim üzerindeki etkisinin önemli derecede olmadığını tespit etmişlerdir. Araştırmacılara göre teşviklerin tarımsal üretim üzerindeki etkisinin birkaç on yıl boyunca tarım ekonomisinde önemli bir konu olarak önemini koruyacağını bildirmişleredir.

Çomaktekin (2009), “Tarımsal Destekleme Politikaları ve Türkiye'de Uygulamalar: 1990 ve Sonrası Dönem” başlıklı yüksek lisans tezinde, Türkiye'de 2001

sonrası dönemde izlenen tarımsal destekleme politikalarının, 1990-2001 dönemine kıyasla başarı düzeyini araştırmıştır. Tarımsal destekleme politikaları, 1990'dan başlanarak 2001 öncesi ve sonrası olmak üzere iki dönem halinde ele almış ve bu iki dönem politikalarının sonuçları tarım kesiminin gelir düzeyi, üretim ve verimlilik, gıda güvencesi ve dış ticaret gibi dört temel amaç açısından karşılaştırmıştır. Bu politikaların ülke tarımında ve ekonomisinde yol açtığı sorunlar ve uluslararası gelişmelerin etkisiyle, 2001 yılından itibaren destekleme politikalarında köklü bir değişime gidildiğini belirlemiştir.

Curabaz (2009), tarafından tamamlanan “Adana ilinde büyükbaş süt hayvancılık işletmelerinin incelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, Adana ilindeki üç bölgede (ova, geçiş ve dağlık bölge) büyükbaş süt sığırları işletmelerinin genel durumunu ortaya çıkarmıştır. Deneklerin belirlenmesinde Adana İl Tarım ve Orman Müdürlüğü kanalı ile Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan hayvancılık kayıt sistemi (TURKVET) verilerini kullanmıştır. Her bölgeden 20'ser olmak üzere, toplam 60 adet büyükbaş süt sığırları işletmesi belirlemiştir. İşletmelerin aile ve yabancı iş gücü durumları, hayvan sayıları, günlük gelirleri, işletmelerin tarım arazisi miktarları, büyükbaş hayvan ırkları ve diğer bazı özelliklerini belirlemiştir.

Aydın ve ark. (2010), “Türkiye’de Canlı Hayvan ve Kırmızı Et İthalatı Kararlarının Sığır Besicileri Üzerine Etkileri” başlıklı çalışmalarında ülke içerisinde kırmızı ette yaşanan sıkıntılar sonucunda ithal edilen etin besiciler üzerinde bırakacağı etkileri, ileriye dönük alınması gereken önlemler ile çözüm önerileri sunmuşlardır. Çalışma bölgesi olarak seçtikleri Erzurum, Kars ve Ankara illerinde 82 sığır besi işletmeleri ile anket çalışması yapmışlardır. Çalışmada kırmızı et ithalatının işletme sahiplerini olumsuz etkilediğini, ithalatın devam etmesi halinde işletmelerden %87'sinin üretimden ya çekileceği ya da küçülmeye gidecekleri yönünde görüş belirttiklerini saptamışlardır. Üreticilerden öneri olarak kırmızı etin üretiminin artırılması yönünde çalışmalar yapılması, bir an önce yapılması gereken ithalatın kırmızı ette değil sadece damızlık veya besi için gerekli hayvanlarla sınırlandırılması ve besicilik için teşviklerin artırılması gerektiği görüşleri ileri sürülmüştür.

Demir ve Yavuz (2010), hayvancılık destekleme politikalarına çiftçilerin yaklaşımlarının bölgelerarası karşılaştırmalı analizini yapmışlardır. Çalışmalarında birinci veriler kullanılarak seçilen 540 işletme ile yüz yüze anket sonucunda elde edilen

verilere göre destekleme konusunda bölgeler arasında farklılıkların olduğunu, yapılması gerekenin bölgesel farklılıklara göre destekleme politikalarının oluşturulmasının gerekliliğini ifade etmişlerdir.

Ata (2014), “Türkiye’de Uygulanan Hayvansal Üretimi Destekleme Politikalarının Süt Sığırcılığı İşletmelerine Yansımaları: Burdur İli Örneği” adlı Yüksek Lisans tezinde desteklemelerin Burdur ilinde faaliyet gösteren 50 adet gelişmiş (sabit süt sağım ünitesi ve soğutma tankı bulunan) ve 50 adet geleneksel süt sığırcılığı işletmesi üzerindeki etkileri anket yöntemiyle araştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre işletmelerin işletme başına devletten aldıkları ortalama hayvancılık destek miktarı; gelişmiş işletmeler ve geleneksel işletmeler için ne kadar olduğu incelenmiş ve kullanılan hayvancılık desteklerinin brüt kâr üzerinde önemli etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Ata ve Yılmaz (2015), Türkiye’de uygulanan hayvansal üretimi destekleme politikalarının süt sığırcılığı işletmelerine yansımaları irdelenmiştir. Samsun ilinde süt sığırcılığının yoğun olarak yapıldığı yerlerden birinin de Bafra ilçesi olduğunu, araştırmada tarım işletmelerinin etkinliğini ölçüp, etkisizliklerinin sebeplerinin araştırılmasını hedeflenmiştir. Araştırma kapsamında belirlenen 73 işletmeden veri toplamışlardır. Toplanan veriler eğitim düzeylerinin, süt sağım tekniklerinin ve deneyimlerinin işletme başarısına etkilerinin istatistiksel veriler sonucuna göre anlamlı düzeyde etkisinin bulunduğunu belirlemişlerdir. Sonuç olarak süt sığırcılığı yapan işletmelerin teknik açıdan geliştirilmesi için işletme sahiplerinin eğitim düzeylerinin artırılması, mesleki deneyim kazanmaları ve ayrıca tarımsal yayım faaliyetlerine katılımlarının sağlanması önerilmiştir.

Stankov (2015), tarafından Bulgaristan’da süt sığırcılığı çiftliklerinin ekonomik etkinlik analizini yapmıştır. Bulgaristan’daki farklı büyüklükteki işletmelerin ekonomik etkinlik düzeyleri üzerinde çiftlik kapasitesinin etkisini araştırmıştır. Sonuçlarda şimdiki durum tanımlanarak ekonomik etkinlik ve bulundukları koşulların analizi yapılmış ve bunlara göre tavsiyelerde bulunmuştur.

Aşkan ve Dağdemir (2015), “Devlet Desteklemelerinden Faydalanan Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Üretim Değerini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Erzurum, Erzincan, Bayburt İlleri Örneği” başlıklı makalelerinde, devlet teşvik ve desteklemelerinden faydalanan süt sığırcılığı yapan toplam 182 işletmenin üretimini

etkileyen faktörlerin analizi yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre üniversite mezunu çiftçilerin, yem bitkisi alanına sahip, mısır silajı yapan, kapalı ahır tipine sahip işletmelerin gayri safi üretim değerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çallı (2016),“Türkiye’de Uygulanan Hayvancılık Destekleme Politikalarının Tokat İli Hayvancılık İşletmeleri Açısından Değerlendirilmesi” adlı Yüksek Lisans tezinde, Türkiye’de uygulanan hayvancılık desteklerinin etkilerini Tokat ili ve ilçelerinde büyükbaş hayvancılık faaliyeti gösteren toplam 188 işletme örneğinde incelemiştir. Çalışma bulgularına göre üreticilerin %75’inin üretici örgütlerine üye olduklarını ve işletme büyüklüğü arttıkça üretici örgütüne üye olma oranının arttığını belirlemiştir. Araştırma alanındaki üreticilerin desteklemeler hakkındaki bilinç düzeylerinin yüksek ve destekleme koşulları konusunda yeterli bilgi sahibi olduklarını belirlemiştir.

Çelik ve Sarıözkan (2017), Kırşehir ilindeki besi sığırcılığı işletmelerinin ekonomik analizini yapmışlardır. Yazarlar, 45 işletmeden sağlanan verilere göre üretim maliyetleri içinde besi materyalinin ve yemin en önemli giderler olduğunu belirlemişlerdir. Bunları sırasıyla işçilik ve veteriner giderleri, bakım, onarım ve amortisman giderleri takip etmiştir. Oransal olarak giderlerin dağılımında yem giderleri (%42.95) olduğu, ikinci olarak ise (%33.09) işçiliğin geldiğini belirtmişlerdir.

Akar (2017), besicilik işletmelerinde farklı maliyet muhasebesi yöntemlerinin karşılaştırmıştır. Örnek alınan besicilik işletmesi için maliyet sisteminin seçimini yapmıştır. Yaygın olarak kullanılan “Geleneksel Maliyetleme Yöntemi (GMY)” yerine “Faaliyet Tabanlı Maliyetleme yönetimi (FTM)”ni tercih etmiştir.

Ünlü (2018), Giresun ilinin merkezinde ve ilçelerinde bulunan sığırcılık işletmelerinde, incelediği işletmelerin %19.27'sinde yerli ırk, %47.50'sinde melez, %20.33'ünde kültür ırkı ve %11.99'unda yerli melez kültür ırkı sığırlar yetiştirildiğini, işletmelerin %35.51'inde süt, %8.50'sinde et ve %55.24'ünde süt ve et üretiminin birlikte yapıldığını tespit etmiştir. Yazar, yetiştiricilerin %77.97'sinin sığır yetiştiriciliğinden memnun olduğunu, %19.27'sinin ise memnun olmadığını belirtmiştir. Ekilebilir arazisi olan işletmelerin oranı %49.47, ekilebilir arazisi olmayanların oranı ise %50.38 olarak bulunmuştur. Doğum bölmesi olan işletmelerin oranı %7.59, doğum bölmesi olmayan işletmelerin oranı ise %91.65 olarak belirlemiştir. İşletmelerin %36.27'sinde buzağı bölmesinin bulunduğu, %62.82'sinde ise bulunmadığı tespit etmiştir. Kayıt tutulan

işletmelerin oranı %15.93, kayıt tutulmayan işletmelerin oranı ise %82.85 olarak belirlemiştir. İşletmelerin %88.01'inde sağımın elle yapıldığı ve işletmelerin %93.93'ünde süt analizi yaptırılmadığını tespit etmiştir.

Tapkı ve ark. (2018), Türkiye'nin hemen hemen her yerinde gerek iklimi gerek konumu itibarıyla hayvancılık yapmaya elverişli olduğunu bildirmişlerdir. Hayvancılığa elverişli bir ülke olunmasına rağmen son yıllarda önemli derecede damızlık sığır, kasaplık sığır ve sığır eti ithal olarak getirildiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca azalan tarım arazileri ve mera alanları ile işletmelerin yem temini dışardan tedarik etmelerine desteklemelerin yeterli seviyede olmayışı yanlış politikalar sonu Türkiye hayvancılık konusunda yani kendi yemlerini üretmemelerine sebep olduğunu ifade etmişlerdir. Hayvancılık için artan maliyetler üreticileri zor durumda bırakmış, hayvancılık yapan işletmelerin küçük oluşu, Türkiye'yi ithalatçı konuma düşürdüğünü bildirmişlerdir.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Materyal

Araştırma bölgesi olarak işletme yoğunluğu ve Hatay ilinin büyükbaş hayvan sayısının %19.30'unun Antakya ilçesinde olması nedeniyle araştırma bölgesi olarak seçilmesinde etkili olmuştur. Araştırmanın ana materyalini Hatay ili Antakya ilçesinde besi sığırcılığı desteklemelerinden faydalanan üreticilerle yapılan anketler sonucunda elde edilen veriler oluşturmaktadır. Besicilere ait kayıtlar Tarım ve Orman Bakanlığı Hatay İl Müdürlüğü kayıtlarından elde edilmiştir. Bu kayıtlara göre besi sığırcılığında 2018 yılı Aralık ayında kesinleşen 3002 işletmenin desteklemelerden yararlandığı belirlenmiştir. Araştırmanın anket uygulaması 2019 yılı Nisan-Mayıs-Haziran döneminde tamamlanmıştır. Araştırmanın ikincil verileri ise Hatay Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Antakya Tarım ve Orman İlçe Müdürlüğü, TÜİK kayıtları ile diğer araştırmacılar tarafından yapılmış araştırma, tez, makale, derleme ve seminerlerden elde edilmiştir.

3.2. Yöntem

3.2.1. Örnek Seçiminde Kullanılan Yöntem

Araştırma kapsamında gerekli verileri toplamak için başvurulacak ana kitle Hatay Tarım ve Orman İl Müdürlüğünde kayıtlı olan ve büyükbaş hayvancılık yetiştiriciliği yapan işletmelerdir. Bu listelere göre 2018 yılında Antakya İlçesinde 3002 işletme bulunmaktadır. Bu nedenle çalışma alanı olan Antakya ilçesindeki işletmelerin çerçeve listesinden tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak örnek işletmeler belirlenmiştir.

Hazırlanan anket formunda üreticilerin sosyoekonomik özellikleri, işletmecilik bilgileri, tarımsal desteklemelerden yararlanma durumu, haberleşme davranışları, yayım elemanları ile olan ilişkileri, desteklemelerden memnuniyetleri, destekleme politikaları ile ilgili görüşleri, destekleme sürecinde karşılaşılan problemleri belirlemeye yönelik sorular yer almıştır.

Anket uygulama dönemi 2018 yılı sonu verilerini kapsamakta olup, desteklerden yararlanmada 2018 yılındaki başvurular esas alınmıştır. Hazırlanan anket formları ön-teste tabi tutularak gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra arazide uygulanarak gerekli veriler toplanmıştır. Veri setinin geliştirilmesi ve desteklenmesi için alandaki gözlemler ile grup görüşmelerinden de faydalanılmıştır.

Neyman Yöntemi'ne ait formül kullanılarak yapılan hesaplama sonucunda örnek hacminin belirlenmesinde, çeşitli alternatif tabakalar oluşturularak incelemeler yapılmış ve 3 tabaka üzerinde çalışılması uygun görülmüştür. Bu tabakaların %95 güven aralığı ve %10 ortalama sapma ile örnek hacmi 85 olarak belirlenmiştir. Belirlenen örnek hacminin "Neyman Yöntemi" ile tabakalara dağıtımı yapılmış ve belirlenen tabaka genişliklerine göre anket uygulaması yapılmıştır. Neyman Yöntemine ait formül ise bu aşağıdaki gibidir.

$$n = \frac{N \cdot \sum (N_h \cdot Sh^2)}{N^2 \cdot D^2 + \sum (N_h \cdot Sh^2)} \quad (3.1)$$

Bu formülde;

n : Örnek büyüklüğü,

N : Populasyondaki birim sayısı,

N_h : h'nci tabakadaki birim sayısı,

Sh² : h'nci tabakanın varyansı,

D² = (d² / z²) ,

Araştırma alanı olarak seçilen Antakya ilçesindeki 95 Mahalleden gayeli örnekleme yöntemi ile Açıkdere, Akcurun, Akçaova Akhisar Aksaray Alaattin Alahan Alazı Anayazı Arpahan Aşağıoba Avsuyu Bitiren Boşın Büyükdalyan Derince Dikmece Doğanköy Demirköprü, Gülderen Günyazı Güzelburç Karaali Karlısu Kisecik Gökçegöz Hasanlı Kuruyer Madenboyu Mansurlu Maraşboğazı Maşuklu Melekli Narlıca Odabaşı Oğlakören Ovakent Paşaköy Saraycık Serinyol Saçaklı Tanışma Üçgedik Üzümdalı Yaylacık Yeşilova ve Zülüflühan mahalleleri olmak üzere 47 mahalle seçilmiştir.

Araştırmaya katılan toplam 85 işletme ve diğer işletmelerin büyüklüklerine göre dağılımı Çizelge 3.1'de verilmiş olup sonuçlar şöyledir. 1-30 (küçük işletme) baş arasında hayvanı bulunan ve toplam işletme sayısı 2624 olup araştırmaya katılan işletme

sayısı 51’dir. İkinci büyüklük grubu olan 31-50 (orta işletme) baş arası hayvan sayısında toplam 270 işletme olup araştırmaya katılan 23 işletme bulunmaktadır. Son olarak 51-+ (büyük işletme) baş arası hayvan sayısına göre toplam 108 işletmeye mevcut olup çalışmaya katılan 11 işletme söz konusudur. Genel değerlendirmeye göre araştırmaya katılan işletmelerin %60’ı küçük ölçekli işletmelerdir.

Çizelge 3.1. Araştırma kapsamındaki toplam işletme sayısı ve örnekleme

İşletme büyüklüğü (baş)	Toplam işletme	Örnek sayısı	Oran (%)
1-30 (Küçük)	2624	51	60
31-50 (Orta)	270	23	27
51-+ (Büyük)	108	11	13
Toplam	3002	85	100

3.2.2. Verilerin Analizinde Kullanılan Yöntemler

Elde edilen veriler MS Excel programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmış, verilerin analizinde ise IBM SPSS programı kullanılmıştır. İşletme gruplarının karşılaştırılmasında One Way Anova ve tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Ayrıca veriler çapraz tablolama ile karşılaştırılarak yüzde hesaplamalarla değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

4.1 Dünya Büyükbaş Hayvan Varlığı

FAO verilerine göre 2016 yılında dünyada yaklaşık 1,5 milyar baş sığır, 199 milyon baş manda varlığı bulunmaktadır. Dünyada 2000 yılından 2016 yılına doğru hayvan varlıklarında düzenli bir artış görülmektedir (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1. Dünya büyükbaş hayvan varlığı

Yıllar	Sığır Sayısı (baş)	Oran (%)	Manda Sayısı (baş)	Oran (%)	Toplam Büyükbaş Sayısı (baş)	İndeks (*)
2000	1314387	88,89	164254	11,11	1478641	100,00
2001	1314922	88,77	166280	11,23	1481202	100,17
2002	1323930	88,70	168745	11,30	1492675	100,95
2003	1339011	88,65	171514	11,35	1510525	102,16
2004	1352591	88,60	174014	11,40	1526605	103,24
2005	1366964	88,54	177006	11,46	1543970	104,42
2006	1382836	88,45	180607	11,55	1563443	105,74
2007	1393367	88,33	184069	11,67	1577436	106,68
2008	1405305	88,33	185741	11,67	1591046	107,60
2009	1411412	88,28	187294	11,72	1598706	108,12
2010	1415683	88,27	188172	11,73	1603855	108,47
2011	1399908	87,76	195266	12,24	1595174	107,88
2012	1485212	88,19	198883	11,81	1684095	113,89
2013	1494349	88,21	199784	11,79	1694133	114,57
2014	1482144	88,37	195098	11,63	1677242	113,43
2015	1452464	88,10	196142	11,90	1648606	111,49
2016	1474888	88,10	199280	11,90	1674168	113,22

Kaynak: FAO. 2016 (*), İndeks (2000=100).

4.2 Türkiye’de Büyükbaş Hayvan Varlığı

Türkiye’de toplam büyükbaş hayvan sayısında artışlar yaşanırken zaman zaman da bir önceki yıla göre düşüşler de görülmektedir. Son 16 yılın hayvan sayıları incelendiğinde 2002 yılında toplam büyükbaş hayvan sayısı 9924575 baş iken 2018 yılında bu rakamın 17220903 olduğu görülmektedir. Çizelge 4.2.’den de görüleceği üzere Türkiye’nin 2002 yılındaki toplam büyükbaş hayvan sayısının %99’unu (9803498 baş) sığır oluştururken %1 (121077)’ini manda türü oluşturmaktadır. 2018 yılında ise 2002 yılında olduğu gibi büyükbaş hayvan sayısının yine %99’unu sığırlar

oluşturmaktadır. Buna göre Türkiye'nin büyükbaş hayvan sayısının neredeyse tamamına yakını sığır türü oluşturmaktadır (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2. Türkiye’de büyükbaş hayvan varlığının yıllara göre değişimi

Yıl	Sığır	Manda	Toplam
2002	9803498	121077	9924575
2003	9788102	113356	9901458
2004	10069346	103900	10173246
2005	10526440	104965	10631405
2006	10871364	100516	10971880
2007	11036753	84705	11121458
2008	10859942	86297	10946239
2009	10723958	87207	10811165
2010	11369800	84726	11454526
2011	12386337	97632	12483969
2012	13914912	107435	14022347
2013	14415257	117591	14532848
2014	14223109	122114	14345223
2015	13994071	133766	14127837
2016	14080155	142073	14222228
2017	15943586	161439	16105025
2018	17042506	178397	17220903
2019	17688139	184192	17872331

Kaynak: TÜİK, 2020.

4.3. Türkiye’de Sığır Varlığının Yıllara Göre Değişimi

Türkiye’nin sığır varlığının yıllara göre değişimlerinin yer aldığı Çizelge 4.3’e göre 2002 yılında 9803498 sığır varlığının, 1859786 başı kültür, 4357549 başı melez ve 3586163 başı ise yerli sığırlardan oluştuğu görülmektedir. Yıllara göre büyükbaş hayvan sayısında artışın yaşandığı, 2019 yılında toplam 17688139 sığır içerisinde 8559855 kültür, 7554625 melez ve 1573659 yerli sığır varlığının olduğu görülmektedir. Sığır varlığının oransal dağılımına bakıldığında kültür hayvan sayısında artışların yaşandığı buna karşılık yerli sığırlarda ise azalmaların olduğu görülmektedir.

4.3. Çizelge Türkiye’de sığır varlığının yıllara göre değişimi

Yıllar	Kültür	Oran (%)	Melez	Oran (%)	Yerli	Oran (%)	Toplam
2002	1859786	18,97	4357549	44,45	3586163	36,58	9803498
2003	1940506	19,82	4284890	43,78	3562706	36,40	9788102
2004	2109393	20,94	4395090	43,65	3564863	35,41	10069346
2005	2354957	22,37	4537998	43,11	3633485	34,52	10526440
2006	2771818	25,49	4694197	43,18	3405349	31,33	10871364
2007	3295678	29,86	4465350	40,46	3275725	29,68	11036753
2008	3554585	32,73	4454647	41,02	2850710	26,25	10859942
2009	3723583	34,72	4406041	41,08	2594334	24,19	10723958
2010	4197890	36,92	4707188	41,41	2464722	21,67	11369800
2011	4836547	39,05	5120621	41,34	2429169	19,61	12386337
2012	5679484	40,82	5776028	41,51	2459400	17,67	13914912
2013	5954333	41,31	6112437	42,40	2348487	16,29	14415257
2014	6178757	43,44	6060937	42,61	1983415	13,95	14223109
2015	6385343	45,62	5733803	40,98	1874925	13,40	13994071
2016	6588527	46,79	5758336	40,90	1733292	12,31	14080155
2017	7804588	48,95	6536073	40,99	1602925	10,05	15943586
2018	8418204	49,40	7030297	41,25	1593005	9,34	17042506
2019	8559855	48,39	7554625	42,71	1573659	8,89	17688139

Kaynak: TÜİK, 2020.

4.4. Hatay İline Ait Genel Bilgiler

Hatay ili dünyanın en eski yerleşim yerlerinden biridir. Yöredeki yerleşmelerin tarihi, yaşamı kolaylaştıran ılıman iklim koşulları ve verimli toprakların varlığı nedeniyle İ.Ö. 100,000’le başlatılan Orta Paleolitik Dönem’e kadar uzanmaktadır. Hatay yöresini çekici kılan ve tarihin her döneminde göçlere açık olmasını sağlayan bir başka özellik de Anadolu’yu Çukurova yoluyla Suriye ve Filistin’e bağlayan yolların kavşak noktasında bulunmasıdır. Ayrıca Mezopotamya’dan Akdeniz’e çıkmak için kullanabilecek en uygun limanlar yine Hatay yöresindedir. Hatay Türkiye’nin güneyinde İskenderun körfezinin doğu kıyılarında yer alır. Batıdan Akdeniz, güney ve doğudan Suriye, kuzeybatıdan Adana, kuzeyden Osmaniye ve kuzeydoğudan Gaziantep ile çevrilidir. Hatay ilinde 2’si merkez ilçe olmak üzere toplam 15 ilçe bulunmaktadır. 31 Aralık 2019 tarihi itibarıyla Hatay’ın 1628894 kişilik nüfusunun %50,2’si (817998 kişi) erkek, %49,8’si (810896 kişi) kadındır. Hatay ili bu nüfus sayısı bakımından Türkiye’de 13. Sıradadır. Hızla artan nüfusun 2019 yılına gelindiğinde çizelgeden de görüleceği üzere 1609856 kişi olduğu nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu ilçe merkez ilçe olan Antakya olduğu görülmektedir (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4. Hatay’da nüfusun yerleşmelere göre dağılımı

İlçe	İlçe Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
Antakya	383354	191747	191607
İskenderun	248380	124396	123984
Defne	154820	76240	78580
Dört Yol	125138	62966	62172
Samandağ	122223	59506	62717
Kırıkhan	116876	58744	58132
Reyhanlı	100151	50683	49468
Arsuz	92749	47204	45545
Altınözü	60745	31002	29743
Hassa	56519	28941	27578
Payas	42477	21554	20923
Erzin	4.463	20819	20644
Yayladağı	37000	20314	16686
Belen	33313	16793	16520
Kumlu	13686	7.089	6597
Toplam	1628894	817998	810896

Kaynak: TÜİK, 2019.

Hatay ilinin ekonomik hayatına hakim sektörler; ticaret, tarım, sanayi, ulaştırma (nakliyecilik) ve inşaat sanayidir. Hatay ilinden demir-çelik mamulleri, otomobil filtre imalatı, tarım araç ve gereçleri imalatı ve satışı ile tarımsal ürünlerden başta yaş sebze ve meyve ile narenciye üretimi ve ihracatı yoğun olarak yapılmaktadır. Hatay ili taşımacılık sektöründe İstanbul’dan sonra en fazla filo sahip ikinci ildir. Hatay ilinde. Antakya ve Payas’ta birer ve İskenderun’da iki tane olmak üzere toplam 4 adet organize sanayi bölgesi (OSB) bulunmaktadır. Söz konusu OSB’lerde 8,500 kişinin üzerinde istihdam sağlanmakta olup ildeki OSB’ler %100 doluluk oranına sahiptir. Bu sebeple yeni OSB’lerin sanayiye kazandırılması için çalışmalar devam etmektedir. Bu kapsamda Hassa, Erzin, Kırıkhan ve Altınözü ilçelerinde yeni OSB’lerin kurulum çalışmaları devam etmektedir.

Suriye krizi sebebiyle Hatay ilinde bulunan sınır kapılarının düzenli olarak çalışmaması ilin ekonomik durumunu olumsuz etkilemiştir. Ayrıca. Suriyeli sığınmacılar sosyo-ekonomik hayatı ve özellikle küçük ölçekteki işletmeleri olumsuz etkilemektedir. 26 Nisan 2018 tarihli Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre kamplarda yaşayanlar dahil olmak üzere Hatay ilinde 443000 Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır ve bu rakam ilin toplam nüfusunun %28’ine karşılık gelmektedir. Suriyeli sığınmacılar özellikle il merkezinde (Antakya) ve Reyhanlı’da yoğunlaşmışlardır. 1 konteyner Kent ve 7 çadır kentin bulunduğu Hatay ilindeki barınma merkezlerinde yaklaşık 18000 Suriyeli göçmen yaşamını sürdürmektedir.

Hatay almış olduğu Suriyeli göçmen sayısı bakımından İstanbul ve Şanlıurfa'dan sonra Türkiye'deki en kalabalık 3. şehirdir.

4.5. Hatay İlinin Tarım ve Hayvancılık Yapısı

Çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış, tarihi ve kültürel açıdan zengin bir il olan Hatay, Türkiye'nin dışa açılan önemli kapılarından biridir. Önemli bir tarım havzası sayılan Amik Ovası da buradadır. Ürün desenindeki çeşitlilik, hasatta erkencilik, ikinci ürün yetiştirilebilmesi, İskenderun limanına sahip olması ilin önemini artırmaktadır. Hatay İlinin tarım alanları, toprak yapısı, iklim ve diğer doğal koşullar bakımından çok çeşitli ve kaliteli ürün yetiştirilmesine elverişlidir. İldeki 42395 adet tarımsal işletmede hayvancılığın yanında hemen hemen her türlü meyve ve sebze ile tarla ürünleri yetiştiriciliği yapılmaktadır (Dağıstan ve ark., 2004).

Hatay'ın tarım alanları, toprak yapısı, iklimi ve diğer doğal koşulları ürün deseninde çeşitliliğe, hasatta erkenciliğe, ikinci ürün yetiştirilebilmesine imkân vermektedir. Hatay'da yılın dört mevsiminde üretim yapmak mümkündür. Özellikle meyve, sebze ve zeytinlik alanlar Türkiye ortalamasının çok üzerindedir. İlimizin toplam 552400 hektar arazi varlığının 275578 hektarını (%50) tarım alanları oluşturmaktadır. Devlet yatırımları ile 57196 hektar (%33) alan sulanmakta olup, tarım alanlarının %63'ünde sulu tarım yapılmaktadır. Hatay ili maydanoz, pazı, mandalina ve dereotu üretiminde Türkiye birincisi, erik ve taze soğan üretiminde Türkiye ikincisi, havuç, pamuk, altıntop, yenidünya ve turunçgil üretiminde Türkiye üçüncüsüdür (TUIK, 2017). Hatay ülkemiz yaş sebze meyve ihracatının %21,7'sinin gerçekleştiği ilimizdir. Tarımsal ihracat değeri 689 milyon TL olup en fazla ihracat yapılan ülkeler arasında Suudi Arabistan, Suriye, Rusya ve Irak yer almaktadır. En fazla ihraç edilen ürünler ise limon, portakal ve mandalınadır. Hatay'ın söz konusu sektördeki başarısında ilde meyve ve sebze paketlenme sektörünün gelişmiş olmasının rolü büyüktür. Hatay, ekolojik koşulları erkenci meyve yetiştiriciliği için imkânlar sunmaktadır. Organik tarım için uygun tarım alanları bulunmakta olup ayrıca örtü altı tarımda ısıtma giderleri düşüktür. Tıbbi ve aromatik bitkilerin işlendiği kurumsal işletmeler mevcuttur ve ilde zengin endemik bitki türleri vardır.

İlin toplam yüz ölçümü 552400 ha. iken tarım alanı olarak 275578 ha. alan kullanılmaktadır. Yüz ölçümü ve tarım alanı olarak bakıldığında en fazla araziye sahip

ilçe Kırıkhan ilçesidir. İlde tarım alanlarının fazla olduğu diğer yerler sırasıyla Altınözü Antakya ve Reyhanlı'dır (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5. Hatay ilinin toplam ve tarım arazilerinin ilçelere göre dağılımı

İlçeler	Yüzölçümü (Ha)	Tarım Alanı	
		Miktar (Ha)	Oran %
Antakya	70300	33078	47
Altınözü	39200	34314	88
Arsuz	46200	2683	47
Belen	18400	5600	31
Defne	15500	6757	44
Dört Yol	34200	12130	36
Erzin	25800	15908	62
Hassa	52000	16700	33
İskenderun	24700	3022	13
Kırıkhan	71500	47798	63
Kumlu	19300	14703	77
Payas	15700	750	5
Reyhanlı	36700	31077	85
Samandağ	38400	11784	31
Yayladağı	44500	20274	46
TOPLAM	552400	275578	100

Kaynak: TÜİK, 2018.

Türkiye’de özellikle kırsal kesimlerde yaşayan insanların olmazsa olmaz geçim kaynaklarından biri olan hayvancılık Hatay ilinde de önemli bir geçim kaynağıdır. Sığır besiciliğinin büyük bir bölümü ise Antakya ilçesinde yapılmaktadır.

İl genelinde toplam büyükbaş hayvan sayısının 154382 baştır. Bu sayının %65’ni ise saf kültür ırkı oluşturmaktadır. İlde diğer hayvan sayılarına baktığımızda Kanatlı hayvan sayısının 492776 adet, küçükbaş hayvan sayısının 396960 baş, tek tırnaklı hayvan sayısının ise 2972 baş olduğu görülürken, ilde toplam kovan sayısının ise 92926 adet olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6. Hatay ilindeki toplam hayvan cinsi ve sayısı

Hayvanın Cinsi	Sayısı (baş)
Saf Kültür Irkı Sığır Sayısı	99247
Kültür Melezi Sığır Sayısı	45759
Yerli Sığır + Manda	9376
Büyükbaş Toplamı	154382
Tavuk	480411
Diğer Kanatlı	12365
Kanatlı Toplamı	492776
Koyun	236272
Keçi	160688
Küçükbaş Toplamı	39960
At	1234
Katır	238
Eşek	1500
Tek Tırnaklı Toplamı	2972
Kovan Sayısı	92926

Kaynak: TÜİK, 2018.

İl genelinde resmi kaynaklara göre 90 milyon adet yumurta varlığı vardır. 9 bin ton kırmızı et ve 500 ton beyaz et üretilmektedir (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7. Hatay ilinin hayvansal ürün üretimi

Ürünün Cinsi	Miktarı	Birimi
Yumurta	90000000	Adet
Bal	956958	Kg
Süt	179574	Ton
Kırmızı Et	9025	Ton
Yapağı	3838	Ton
Beyaz Et	550	Ton
İpek	368	Kg
Keçi Kılı	72	Ton

Kaynak: TÜİK, 2018.

4.6. Antakya İlçesi ile İlgili Bilgiler

Antakya ilçesinin yüzölçümü 703 km²'dir. Antakya coğrafi konum ve yüzölçümü bakımından Hatay'ın 2.büyük ilçesidir. Akdeniz iklim bölgesinin doğu ucunda kıyından 22 km kadar içerde olan kentin denizden yüksekliği yaklaşık 80 m'dir. Kuzeyde Nur Dağları (Amanos Dağları) ile güneyde Kel Dağ (Cebel-i Akra) arasında kalan Aşağı Asi Vadisi'nin başlangıcında Kel Dağı'nın kuzeydoğusunda 440 m rakımlı Habib-i Neccar Dağı'nın eteklerindedir. Hatay ve Antakya bölgesi, M.Ö. 333 yılında Büyük İskender

ile Pers İmparatoru III. Dareios'un ordularının İssos kenti civarında yaptığı savaşla Makedon hâkimiyetine girmiş olup, Büyük İskender'in ölümünden sonra komutanlarından Seleucus I. Nikator tarafından M.Ö. 300'lü yıllarda Antakya kenti kurulmuştur.

M.Ö. 64 yılında Antakya Roma İmparatorluğuna katılmış, M.S. I. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan Hristiyanlık, Kudüs dışında ilk defa Antakya'da yayılmıştır. Hz. İsa'ya inananlara ilk defa Antakya'da "Hristiyan" adı verilmiştir. Antakya M.S. I. yüzyılda Roma ve İskenderiye'den sonra dünyanın üçüncü büyük kenti olmuştur. Antakya 638 yılında Ebu Ubeyde Bin Cerrah tarafından fethedilmiş olup, uzun süre Haçlı orduları ile Müslüman ordularının mücadelesine ve sık sık el değiştirmesine sahne olmuştur. Antakya ve çevresi sonuçta 1516 yılında Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi sırasında Osmanlı hâkimiyetine girmiş, I. Dünya Savaşı'nı Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında bitiren Mondros Antlaşmasından sonra Kasım 1918'de Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. Uzun mücadele ve uğraşlar sonucunda 2 Eylül 1938'de Hatay Devleti kurulmuş, 29 Haziran 1939'da Hatay Millet Meclisi son toplantısını yaparak kendini feshetmiş ve Türkiye Cumhuriyeti'ne katılma kararı almıştır. 23 Temmuz 1939'da da son Fransız askeri Antakya'yı terk ederek Hatay'ın (Antakya) kurtuluşu gerçekleşmiştir.(Antakya Kaymakamlığı2018)

4.7. Antakya İlçesi Büyükbaş Hayvan Varlığı

Antakya ilçesinde büyükbaş hayvan varlığını bakıldığında 2018 verilerine göre toplamda 29,796 büyükbaş hayvanın olduğu görülmektedir. Büyükbaş hayvan sayılarının %71'ini saf kültür sığırı, %24'ünü kültür melezi ve %5'ini ise yerli sığır oluşturmaktadır (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8. Antakya ilçesi 2018 yılı büyükbaş hayvan varlığı (baş)

Saf Kültür	Kültür Melezi	Yerli Sığır + Manda	Toplam
21085	7100	1611	29796

4.8. İşletmelerin Genel Bilgileri

4.8.1. Besicilerin Yaş Grupları

Araştırma alanı olan Antakya ilçesindeki örneğe alınan işletmelerdeki besi sığırıcılığı yapan toplam 85 işletmecinin yaş gruplarını incelenmiş olup, %54'ünün 36-50 yaş arasında olduğu %39'unun 51 ve üzeri yaşta olduğu ve %7'sinin ise 20-35 yaş arasında olduğu görülmüştür (Çizelge 4.9). Güler ve ark. (2016)'nın Erzurum'un Hınıs ilçesindeki besicilerle yaptıkları çalışmada yetiştiricilerin %12,4'ünün 30 yaş veya daha genç olduğu, %35,5'inin 31-40 yaş arasında, %25,9'unun 41-50 yaş arasında, %9,3'ünün 51-60 yaş arasında, %16,9'unun ise 60 yaş üzeri olduğunu bildirmişlerdir. Elde edilen sonuçlar ile Hınıs ilçesindeki besicilerin yaş grupları benzerlik göstermektedir.

Çizelge 4.9. Besicilik yapan işletmecilerin yaş grupları

Yaş Grupları	Kişi sayısı	Oran(%)
20-35	6	7
36-50	46	54
51- +	33	39
Toplam	85	100

4.8.2. Besicilerin Aile Birey Sayıları

Besi sığırıcılığı yapan işletmelerin aile birey sayıları incelendiğinde; işletmenin %75,3'ünün aile birey sayısı 5-8 kişi olduğu, %15,3'ünün 1-4 kişi, %9,4'ünün ise 9 ve daha fazla aile bireyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak besi sığırıcılığı yapan küçük işletmelerin geniş aile bireylerine sahip olduğu görülmektedir (Çizelge 4.10).

Sever ve ark. (2017) aile birey sayılarının incelendiği çalışmalarında; işletmelerin %28,4'ünün beş kişilik, %17,3'ünün dört kişilik, %16'sının altı kişilik, %14,8'inin üç kişilik ailelerden oluştuğunu tespit etmişlerdir.

Çizelge 4.10. Besicilik yapan işletmecilerin aile birey sayıları

Birey sayısı	kişi sayısı	Oran(%)
1-4	13	15,3
5-8	64	75,3
9-+	8	9,4
Toplam	85	100

4.8.3.Besicilerin Eğitim Durumları

Araştırmada besi sığırcılığı yapan 85 işletmenin yöneticilerinin hepsinin okuma yazma bildiği tespit edilmiştir. İşletme sahiplerinin %84,7'sinin eğitim durumlarının lise mezuniyet seviyesinden az olduğu, %14,2'sinin lise mezunu ve %1'inin ise ön lisans mezunu olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.11).

Sever ve ark. (2017)'nin Aksaray ilinde yaptıkları bir araştırmada işletme sahiplerinin %77'sinin eğitim durumunun liseden az, %2,5'inin ise hiç tahsillerinin olmadıklarını tespit edilmiştir. Antakya ilçesindeki besi sığırcıları ile Aksaray ilindeki işletme sahiplerinin büyük çoğunluğunun eğitim durumu lise eğitim düzeyinden az olduğu görülmektedir. Aksaray ilinde okuma yazma bilmeyen üretici bulunurken Antakya ilçesinde ise bulunmamıştır.

Çizelge 4.11. Besicilik yapan işletmecilerin eğitim durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	Liseden az	Lise	Ön lisans	Örnek Sayısı	Oran (%)
1-30	41	9	1	51	60
31-50	21	2	0	23	27
51-+	10	1	0	11	13
Toplam	72	12	1	85	
Oran(%)	84.7	14.2	1.1		100

4.8.4.Besicilerin Cinsiyetleri

Antakya ilçesinde besi sığırcılığı yapan işletmelerin büyük çoğunluğunun erkekler tarafından yönetildiği, kadınlar tarafından yönetilen işletmelerin daha çok küçük işletmelerden oluştuğu görülmüştür. İşletmecilerin %93'ünün erkek %7'sinin kadın olduğu saptanmıştır (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.12. Besicilik yapan işletmecilerin cinsiyetleri

İşletme büyüklüğü (baş)	Erkek	Kadın	Örnek Sayısı	Oran (%)
1-30	45	6	51	60
31-50	23	0	23	27
51-+	11	0	11	13
Toplam	79	6	85	
Oran (%)	93	7		100

4.8.5. Besicilerin Medeni Durumu

Çalışmaya katılan besicilerin medeni durumlarına bakıldığında %98'inin evli, %2'sinin ise bekar olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13. Besi sığırıcılığı yapan işletmecilerin medeni durumları

Medeni Durumları	Kişi Sayısı	Oran(%)
Evli	83	97,6
Bekar	2	2,4
Toplam	85	100

4.8.6. Besicilerin Meslekleri

Çalışmaya katılan işletmelerin meslek analizlerine bakıldığında %93'nün yalnızca çiftçi iken %7'sinin ise diğer meslek gruplarında olduğu görülmektedir (Çizelge 4.14).

Çizelge 4.14. Besici işletmecilerin meslekleri

Meslek grupları	Örnek sayısı	Oran (%)
Yalnızca çiftçi	79	92,9
Diğerleri	6	7,05
Toplam	85	100,0

4.8.7. Besici İşletmelerde Çalışan Kişi Sayıları

Çalışmaya katılan işletmelerde çalışan sayısı işletme büyüklüğüne göre gruplandırıldığında işletmelerin %62'sinde 1-2 kişi, %35'inde 3-4 kişi, %3'ünde ise 5-+ kişi çalışmaktadır. Küçük ölçekli işletmelerden 36 işletmede 1-2 kişi çalışırken, 14

işletmede 3-4 kişi çalışmakta, 1 işletmede ise 5-+ kişi çalışmaktadır. Orta büyüklükteki işletmeler içerisinde 13 işletmede 1-2 kişi, 8 işletmede 3-4 kişi çalışırken, 2 işletmede 5-+ kişi çalışmaktadır. Son olarak büyük ölçekli toplam 11 işletme içerisinde 7 işletmede 3-4 kişi çalışırken 3 işletmede 1-2 ve 1 işletmede ise 5-+ üzeri kişi çalışmaktadır (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15. Besici işletmelerde çalışan kişi sayıları

İşletme büyüklüğü (baş)	Çalışan sayısı			Toplam	Oran (%)
	1-2	3-4	5-+		
1-30	36	14	1	51	60
31-50	13	8	2	23	27
51-+	3	7	1	11	13
Toplam	52	29	4	85	
Oran	61.1	34.1	4.7		100

4.8.8. Besici İşletmelerde Ailede Üyelerinin İşletmede Çalışma Durumu

Besi sığırcılığı yapan işletmelerde aile üyelerinin işletme içerisinde çalışma durumu Çizelge 4.16’de görülmektedir. Toplam 85 işletme içinde %90,6’sında aile üyelerinin işletmedeki çeşitli işlerde çalıştığı, %9,4’ünde ise çalışmadığı görülmüştür. Bu sonuca göre Antakya ilçesindeki besi sığırcılığı işletmelerinin büyük bölümünün aslında bir aile işletmesi söylenebilir (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16. Besici işletmelerde aile üyelerinin işletmede çalışma durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	Çalışan kişi sayısı	Çalışmayan kişi sayısı
1-30	47	4
31-50	21	2
51-+	9	2
Toplam	77	8

4.8.9. Besici İşletmelerde Çalışan Aile Birey Sayısı

Besi sığırcılığı yapan işletmelerde aile üyelerinin çalıştığı 77 işletmede olduğu 8 işletmede ise aile üyelerinin çalışmadığı tespit edilmiştir. İncelenen küçük işletme grubunda toplam 47 işletme bulunmaktadır. Bu işletmeler içerisinde 36 işletmede çalışan aile üyesi sayısı 1 veya 2 kişi, 10 işletmede 3 veya 4 kişi iken 1 işletmede ise 5

veya daha fazla kişi çalışmaktadır. Orta büyüklükteki işletmelerde 21 işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerden 13 işletmede 1 veya 2 kişi çalışırken, 7 işletmede 3 veya 4 kişi, 1 işletmede ise 5 veya daha fazla aile üyesi çalışmaktadır. Büyük ölçekli işletmelerde aile üyesi çalışan toplam 9 işletme bulunmaktadır. Bu işletmeler içerisinde 5 işletmede 3 veya 4 kişi çalışırken, 3 işletmede 1 veya 2 kişi, 1 işletmede ise 5 veya daha fazla aile üyesi çalışmaktadır. Bu sonuçlara göre işletmelerin ölçeği büyüdükçe aile üyelerinin işletme işlerinde çalışma oranı azalmaktadır (Çizelge 4.17).

Çizelge 4.17. Besici işletmelerde çalışan aile birey sayısı

İşletme büyüklüğü (baş)	Çalışan kişi sayısı			Toplam
	1-2	3-4	5-+	
1-30	36	10	1	47
31-50	13	7	1	21
51-+	3	5	1	9
Toplam	52	22	3	77

4.8.10. İşletmecilerin Besi Sığırıcılığındaki Deneyimleri

İşletmecilerin kaç yıldır besi sığırıcılığı yaptıkları incelendiğinde küçük ölçekli işletmeler içerisinde 14 işletme 1-10 yıl, 23 işletme 11-20 yıl ve 14 işletme ise 21 yıl ve daha fazla besi sığırıcılığı tecrübesine sahip olduğu belirlenmiştir. İkinci grup işletmeler içerisinde 4 işletme 1-10 yıl, 8 işletme 11-20 yıl ve 11 işletme 21 yıl ve üzeri sürede besi sığırıcılığı yapmıştır. Büyük ölçekli 11 işletme içerisinde 2 işletme 1-10 yıl, 4 işletme 11-20 yıl ve 5 işletme ise 21 yıl ve üzeri besi sığırıcılığı deneyimine sahip olduğu görülmektedir (Çizelge 4.18). Genel olarak araştırmaya katılan işletmelerin %76'dan fazlasının 10 yıl ve daha fazla besi sığırıcılığı tecrübesi olduğu belirlenmiştir. Sever ve ark., (2017) çalışmalarında besi işletmelerinin %64,2 10 yıl ve üzeri sığırıcılık yaptıklarını saptanmışlardır. Benzer bir sonucun Antakya ilçesindeki besi sığırıcılığı işletmelerinde de olduğu da söylenebilir.

Çizelge 4.18. İşletmecilerin besi sığırcılığındaki deneyimleri

İşletme büyüklüğü (baş)	1-10 yıl	11-20 yıl	21-+ yıl	Toplam	Oran (%)
1-30	14	23	14	51	60
31-50	4	8	11	23	27
51-+	2	4	5	11	13
Toplam	20	35	30	85	
Oran (%)	24	41	35		100

4.9. Hayvancılık Üretim Bilgileri ve Desteklemeden Yararlanma Durumu

4.9.1. Besici İşletmelerinin Ahır Tipleri

Araştırmaya kapsamındaki işletmelerin ahır tipine göre karşılaştırılmasının yapıldığı Çizelge 4.19’de küçük ölçekli işletmelerden toplam 51 işletmeden 42 işletme kapalı ahır, 3 işletme açık ahır ve 6 işletmede ise hem açık hem de kapalı ahır tipini kullanmaktadırlar. Orta büyüklükte olan 23 işletme içerisinde 17 işletmede kapalı ahır bulunurken 2 işletmede açık ahır ve 4 işletmede ise hem açık ahır hem de kapalı ahırları olduğu tespit edilmiştir. Son olarak büyük ölçekli işletmeler içerisinde bulunan toplam 11 işletmede 6’sında kapalı ahır, 3 işletmede açık ahır ve 2 işletmede hem açık hem de kapalı ahır bulunmaktadır. Genel olarak 85 işletme içerisinde %76’sının kapalı ahır, %9’unun açık ahır ve %14’ünde ise hem kapalı ahır hem de açık ahır olduğu saptanmıştır. Sağlam (2016) yaptığı çalışmada işletmelerin %76,6 oranında kapalı ahır tipinde, %23,3 hem kapalı hem de yarı açık ahır tiplerini kullandığını belirlemiştir. Elmaz ve diğ., (2010)’nin Burdur’daki çalışmalarında işletmelerin %72,8 oranında kapalı ahır, %27,2’sinin yarı açık olduğunu; Yılmaz (2006)’ın 8 ildeki 42 ilçede yapmış olduğu çalışmada %98,4 oranında kapalı ahır tipi ve %1,6 oranında ise yarı açık ahır tipi kullanıldığını belirlemişlerdir. Demir ve ark., (2014)’nin Kars ili merkez ilçede yaptıkları araştırmalarında ise işletmelerinin %95,1’inin kapalı ahır, %4,9’unun ise yarı açık ahır yapısında olduğunu tespit etmişlerdir. Türkiye’de yapılan diğer çalışmalarda görüleceği üzere besi sığırcılığı yapan işletmelerin büyük çoğunluğu kapalı ahır tipini kullanmaktadırlar.

Çizelge 4.19 Besici işletmelerinin ahır tipleri

İşletme büyüklüğü (baş)	Kapalı ahır	Açık ahır	Kapalı ve açık ahır	Toplam	Oran(%)
1-30	42	3	6	51	60
31-50	17	2	4	23	27
51-+	6	3	2	11	13
Toplam	65	8	12	85	
Oran (%)	76.4	9.4	14.1		100

4.9.2. Besici İşletmelerinin Çayır-Mera Kullanımı

Türkiye hem coğrafyası hem de ekolojisi olarak hayvancılığa ve tarıma elverişli olduğu bilinen bir ülkedir. Fakat bu gerçeklik hayvancılık açısından göz ardı edilecek konuma gelmiş durumdadır. Toplu konutların ve şehirleşmenin artmasıyla birlikte tarım arazilerinin ve çayır-mera arazilerinin birer birer yok olduğuna görülmektedir. Zor koşullarda devam eden hayvancılık azalan tarım arazileri ile sadece kapalı ahırlarda yapılı hale gelmiştir. Bu gelişmelerin Antakya bölgesinde de yaşamakta olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında incelenen üreticilerin %88'i hiç çayır-mera kullanamazken, sadece %12'si çayır-mera alanı kullanabilmektedir (Çizelge 4.20). Çayır-mera kullanabilen 10 işletme içerisinde bulunan 8 işletmenin küçük işletme grubunda yer aldığı belirlenmiştir. Tokat ilinde yapılan bir çalışmada işletmelerin %72,34 çayır-merayı kullanabilmektedir (Çallı, 2016). Diğer bölgelere göre Akdeniz bölgesinde çayır-mera alanlarının daha az olması ve bu alanların daha fazla amaç dışı kullanımına bağlı olarak üreticilerin daha az yararlanabildiği söylenebilir.

Çizelge 4.20. Besici işletmelerinin çayır-mera kullanımı

İşletme büyüklüğü (baş)	Evet	Hayır	Toplam	Oran (%)
1-30	8	43	51	60
31-50	2	21	23	27
51-+	0	11	11	13
Toplam	10	75	85	
Oran (%)	11.7	88.2		100

4.9.3. Besicilerin Bitkisel Üretim Yapma Durumu

Besi sığırcılığı yapan 85 işletmenin bitkisel üretim durumu Çizelge 4.21’de verilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre 85 işletmeden yaklaşık %73’ü bitkisel üretim yapmadığını, %27 işletme ise bitkisel üretim yaptığını belirtmiştir. Yapılan bir çalışmada işletmelerin %52,13’ünde bitkisel üretim yapıldığı %47,87’sinde ise yapılmadığı belirlenmiştir (Ağır ve Akbay, 2018). Tarımsal üretim yapan işletmelerin büyüklükleri incelendiğinde küçük ölçekli işletmelerin %18, orta büyüklükteki işletmelerin %7 ve büyük ölçekli işletmelerin ise %2 si tarımsal üretim yaptıkları tespit edilmiştir.

Çizelge 4.21. Besici işletmelerinin bitkisel üretim yapma durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	Evet	Hayır	Toplam	Oran (%)
1-30	15	36	51	60
31-50	6	17	23	27
51-+	2	9	11	13
Toplam	23	62	85	
Oran (%)	27.05	72.94		100

4.9.4. Besici İşletmelerinin Üretim Türleri

Besi sığırcılığı yapan işletmelerin %80’i sadece büyükbaş hayvansal üretim, %16,4’ü bitkisel ve büyükbaş hayvansal üretim yaparken %3,6’sı ise küçükbaş hayvancılıkta yapmaktadır. Küçük ölçekli işletmelerden 39’u sadece hayvansal üretim yaparken 11 işletme ise hayvansal üretimin yanında bitkisel üretimde yapmaktadır. Geriye kalan 1 işletme ise büyükbaş ile birlikte küçükbaş hayvancılıkta yapmaktadır. Orta büyükteki işletmelerde toplam 23 işletme bulunmaktadır. Bunlardan 21 işletme sadece hayvansal üretim, 2 işletme ise hem hayvansal hem de bitkisel üretim yapmaktadır. Bu grupta küçükbaş hayvancılık yapan işletme bulunmamaktadır. Büyük işletmeler içerisinde 8 işletmenin sadece hayvansal üretim yaptığı, 2 işletmenin büyükbaş ve küçükbaş üretimini yaptığı ve 1 işletmenin ise bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yaptığı görülmektedir (Çizelge 4.22).

Çizelge 4.22. Besici işletmelerinin üretim türleri

İşletme büyüklüğü (baş)	Hayvansal üretim	Bitkisel + büyükbaş hayvansal üretim	Küçükbaş + büyükbaş	Toplam	Oran(%)
1-30	39	11	1	51	60
31-50	21	2	0	23	27
51-+	8	1	2	11	13
Toplam	68	14	3	85	
Oran (%)	80	16.4	3.5		100

4.9.5. Besici İşletmelerinin Diğer Bitkisel Üretimleri

Besi sığırcılığı yapan işletmeler içerisinde 23 işletme bitkisel üretim faaliyetinde bulunmaktadır. Bu işletmelerin %65,2'si tarla ürünü, %21,7'si bahçe ürünü, %13'ü seracılık ve diğer bitkisel üretim faaliyetleri ile uğraşmaktadırlar. Besi sığırcılığı yapan işletmeler içerisinde bitkisel üretim faaliyeti ile uğraşan 23 işletmeye karşın 62 işletmede ilave herhangi bir bitkisel üretim faaliyeti bulunmamaktadır (Çizelge 4.23).

Çizelge 4.23. Besici işletmelerinin diğer bitkisel üretimleri

Üretim faaliyeti	İşletme sayısı	İşletme oranı
Tarla	15	65.2
Bahçe	5	21.7
Seracılık vb.	3	13.
Toplam	23	100

4.9.6. Besici İşletmelerinin Yem Üretim Durumu

Araştırma kapsamında incelenen besi işletmelerin yem üretimin yapıp yapmadı konusu çizelge 4. 24'de verilmiştir. Sonuçlara göre işletmelerin %92'sinin yem üretimi yapmadığı buna karşılık sadece %8 oranındaki 7 işletmenin yem üretimi yapmakta olduğu belirlenmiştir. Ağır ve Akbay (2018) çalışmalarında besi işletmelerinin %60'ında yem bitkileri yetiştirilmediğini belirlemişlerdir. Çallı (2016), çalışmasında işletmelerin %65,43 yem üretimi yapıp kendi yem ihtiyaçlarını karşıladığını belirlemiştir. Bölgesel farklılıklara göre bazı besicilerde kendi yemlerini üretebildikleri görülmektedir.

Çizelge 4.24. Besici işletmelerinin yem üretim durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	Yem üretimi yapan	Yem üretimi yapmayan	Toplam	Oran (%)
1-30	3	48	51	60
31-50	2	21	23	27
51-+	1	10	11	13
Toplam	7	78	85	
Oran (%)	8.2	91.8		100.0

4.9.7. Besici İşletmelerinin Yem Temin Şekilleri

Hayvansal üretimde yem masrafları en önemli gider unsuru olduğundan işletmelerin en azından yeminin bir bölümünü kendisinin üretmesi oldukça önemlidir. Araştırmaya katılan işletmelerin yem temin şekli incelendiğinde %92'si yemlerini fabrikadan temin ederken sadece %8'i ise yem teminini kısmen kendisi hazırlayıp geriye kalanını dışardan temin etmektedir. Kendi yemlerini kısmen temin edebilen 7 işletmenin büyüklüğüne bakıldığında 5 işletmenin küçük ölçekli, geri kalan 2 işletmenin ise büyük ölçekli işletme olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.25).

Çizelge 4.25 Besici işletmelerinin yem temin şekilleri

İşletme büyüklüğü (baş)	Fabrikadan alıyor	Kısmen kendisi hazırlıyor ve dışarıdan	Toplam	Oran (%)
1-30	46	5	51	60
31-50	23	0	23	27
51-+	9	2	11	13
Toplam	78	7	85	
Oran (%)	91.7	8.2		100

4.9.8. Besici İşletmelerinin Kesif Yem Üretim Durumu

Besi sığırcılığı işletmelerinin kesif yem üretimi kendi işletmesinde yapma durumu incelendiğinde işletmelerin %94,1'i (80 işletme) kesif yem üretimi yapmadıkları geriye kalan %5,9 (5 işletme) işletmenin ise kesif yem üretimi yaptıkları belirlenmiştir. Kesif yem üretimi yapan bu işletmelerin 3'ü küçük ölçekli işletme, 2'si ise orta büyüklükteki işletmelerden olduğu görülmektedir (Çizelge 4.26).

Çizelge 4.26. Besici işletmelerinin kesif yem üretim durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	Evet	Hayır	Toplam	Oran (%)
1-30	3	48	51	60
31-50	2	21	23	27
51-+	0	11	11	13
Toplam	5	80	85	
Oran (%)	5.8	94.1		100

4.9.9. Besici İşletmelerin Çiftlik Gübresini Değerlendirme Şekilleri

Besi sığırcılığı yapan 85 işletmenin hayvan gübrelerini nasıl değerlendirdikleri konusu çizelge 4.27’de verilmiştir. Buna göre 85 işletme içerisinde sadece 14 işletme gübrelerini satmaktadır, 56 işletme ücretsiz olarak komşu ve akrabalarına dağıtırken, 15 işletme ise kendi bahçelerinde değerlendirmektedir. İşletme büyüklükleri bakımından küçük ölçekli 51 işletme içerisinde sadece 3 işletme gübresini sattığını belirtmiştir. Orta ölçekli işletmelerden 23 işletmenin 9’un sattığını, 11 işletme ise ücretsiz olarak dağıtırken 3 işletme kendi bahçesinde değerlendirmektedir. Besi hayvan sayısının en çok olduğu büyük ölçekli işletmelerden 2’si hayvan gübrelerini sattığını, 8 işletme ücretsiz olarak verdiğini ve 1 işletmede kendi bahçesinde kullandığını belirtmiştir. Genel olarak Antakya ilçesinde besi sığırcılığı yapan işletmelerin %65,8’i hayvan gübrelerini satamadıkları ve ücretsiz bir şekilde dağıttıkları, %17,6’sı ise kendi bahçelerinde değerlendirdiğini ve %16,4’ü de ücretle sattıkları belirlenmiştir. Karaman (2005) tarafından Tokat ilinde 76 besi işletmesi ile yapılan bir çalışmada işletmelerin %87’si hayvan gübrelerini kendi tarım arazilerinde değerlenmiş, %5’i komşu işletmelere ücretsiz verdiği ve geri kalan kısmının ise sattığı belirlenmiştir. Soyer (2014) tarafından Aydın ilinde yaptığı bir çalışmada ise işletmelerin %87,4’ünün gübreleri kendi arazilerinde değerlendirildiği, %12,6’sı dışarıya sattığı bildirilmektedir. Tüm bu sonuçlara göre Türkiye’de çiftlik gübresinin ticaretinin çok gelişmediği görülmektedir. İşletmecilerin çiftlik gübrelerini neden satmadıkları ikili görüşmelerde sorulduğunda, piyasada çok fazla alıcı bulunmadığını ve genellikle gübrelerin ortadan kaldırılmasının besi işletmeleri için bir sorun olduğu ifade edilmiştir. Bu durum aslında bitkisel üretimde çiftlik gübresinin öneminin çok iyi anlaşılmadığını göstermektedir.

Çizelge 4.27. Besici işletmelerinin çiftlik gübresini değerlendirme şekilleri

İşletme büyüklüğü (baş)	Ücretli veren	Ücretsiz veren	Kendisi değerlendiren	Toplam	Oran(%)
1-30	3	37	11	51	60
31-50	9	11	3	23	27
51-+	2	8	1	11	13
Toplam	14	56	15	85	
Oran (%)	16.4	66	17.6		100

4.9.10. İşletmelerinin Besi Süreleri

Besi sığırıcılığı yapan işletmelerin besi süreleri küçük işletmelerde ortalama 11 ay, orta ölçekli işletmelerde ortalama 11 ay iken büyük ölçekli işletmelerde ise ortalama 10 ay olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.28. Besici işletmelerin besi süreleri (Ay)

İşletme büyüklüğü (baş)	En kısa	En uzun	Ortalama
1-30	3	19	11
31-50	7	15	11
51-+	5	15	10
Ortalama	5	16	10.6

4.9.11. Besici İşletmelerin Hayvan Varlığının Dağılımı

Besi sığırıcılığı yapan işletmelerin toplam hayvan varlığının yaşlarına göre dağılımı ve toplam sayıları çizelge 4.29'da verilmiştir. Hayvan sayıları göz önüne alındığında en fazla dananın olduğu görülürken en az olan büyükbaş hayvan cinsinin ise boğa olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.29. Besicilik yapan işletmelerin hayvan dağılımı

İşletme büyüklüğü (baş)	Buzağı	Dana	Düve	İnek	Boğa	Toplam
1-30	261	235	165	326	12	999
31-50	195	197	202	283	5	882
51-+	117	518	117	215	63	1030
Toplam	573	950	484	824	80	2911
Ortalama	191	316,6	161,3	274,6	26,6	970,3

4.9.12. Besici İşletmelerinin Besi Hayvanlarını Temin Yerleri

Besi sığırcılığı yapan işletmelerin besi hayvanlarını nereden temin ettikleri incelendiğinde %45,9 (39 işletme) oranında Hatay ilinden temin edildiği belirlenmiştir. %15,3 oranındaki 13 işletme ise Hatay ve Sivas illerinden, %10,6 (9 işletme) oranındaki işletme kısmen Hatay ve Adana illerinden geri kalan %28,3 oranındaki 24 işletmenin ise besi hayvanlarını Sivas, Yozgat, Bursa, İzmir ve Kars illerinden temin ettikleri belirlenmiştir (Çizelge 4.30). İşletmelerin besi hayvanı sağlamadaki ilk tercihlerinin yerel damızlık işletmeleri olduğu ancak buradan sağlanan hayvan sayısının yetersiz kalması nedeniyle çoğunlukla Doğu Anadolu illerine yöneldikleri söylenebilir. Bu yönelmede hayvan fiyatlarının daha ucuz olması da etkili olmuştur.

Çizelge 4.30. Besici işletmelerinin besi hayvanlarını temin yerleri

Şehir	İşletme sayısı	Oran (%)
Hatay	39	45,9
Hatay-Sivas	13	15,3
Hatay-Adana	9	10,6
Adana	6	7,1
Sivas	4	4,7
Kars	2	2,4
İzmir	2	2,4
Hatay-Kars	2	2,4
Bursa	2	2,4
Hatay-Doğu Anadolu illeri	2	2,4
Hatay-Sivas-Kars	2	2,4
Sivas-Yozgat	1	1,2
Adana-Sivas	1	1,2
Toplam	85	100,0

4.9.13. Besici İşletmelerinin Hayvanlarını Sattığı Yerler

Araştırmaya katılan işletmelerin besi sonrası hayvanlarını nerelere sattıkları konusu Çizelge 4.31’de incelenmektedir. Buna göre işletmelerin satış tercihinde %64,7 ile ilk tercihleri kasaplar, %28,2 oranında diğer satış şekilleri ve %7,1 oranındaki işletmede ise kesimhaneler şeklinde dağılmaktadır. Doğan ve Altuntaş (2017) tarafından Kırşehir ilinde yapılan bir çalışmada besi sonrasında işletmelerin %85,29 hayvanlarını mezbahaneye sattıklarını belirlemişlerdir. Antakya ilçesindeki besi sığırcılığı yapan işletmelerin büyük bir çoğunluğu kasapları ve diğer satış şekillerini tercih etmiştir.

Diğer satış şekilleri içerisinde Hatay bölgesinde et tüketiminin yoğun olduğu ve restoranların bu nedenle devamlı taze et bulundurdıkları bilinmektedir. Kesimhaneye satış tercihi ise çok düşük oranda kalmıştır.

Antakya bölgesinde besi sığırcılığı yapan işletmelerin besi sonunda hayvanlarını en çok kasaplarda sattıkları bilinmektedir. Ulusal kırmızı et konseyinin 2019 yılı kesimhanede fiyatı ortalama 30,5 TL/Kg iken kasaplarda 31-32 TL/Kg civarında olduğu ve bu yüzden kasapların daha çok tercih edildiği bilinmektedir. Hatay ilinde et kültürünün yaygın olmasından bazı besicilerin lokantalara veya diğer alıcılara 33 TL kadar hayvanlarını satabildikleri belirlenmiştir. Üreticilerin bu satış şekillerini tercih etmelerinin bir başka sebebi de kesimhanelerin besi ücretini yaklaşık bir veya iki ay sonra ödemesidir. Besiciler artan girdi fiyatları karşısında ayakta kalabilmek için satışlarda alternatif yolları arayarak daha uygun olanları tercih etmektedir.

Çizelge 4.31. Besici işletmelerinin hayvanlarını sattığı yerler

İşletme büyüklüğü (baş)	Kesimhane	Kasap	Diğer	Toplam	Oran(%)
1-30	2	34	15	51	60
31-50	2	13	8	23	27
51-+	2	8	1	11	13
Toplam	6	55	24	85	
Oran (%)	7,05	64,70	28,23		100

4.9.14. Besici İşletmelerin Yem Tüketimi ve Masrafları

Besi sığırcılığı yapan işletmelerin hayvanlarını yetiştirmede çoğunlukla saman besi yemi silaj ve diğer yem çeşitlerini yedirdikleri görülmektedir. İşletme büyüklüklerine göre besicilerin bir besi döneminde yem masrafları çizelgede gösterilmektedir.

Çizelge 4.32. Besicilik işletmelerinin besi dönemindeki yem tüketimi (Kg)

İşletme büyüklüğü (baş)	Saman	Besi yemi	Silaj	Diğer	Oran(%)
1-30	35111	41874	54456	30733	60
31-50	70142	81776	105516	59558	27
51-+	18291	244914	238733	206275	13
Ortalama	90,05	122,85	132,90	98,85	100

Besi sığırcılığı yapan işletmelerin bir besi döneminde yem masrafı çizelgede yer almaktadır. İşletme büyüklüğü arttıkça yem masrafının arttığı görülmektedir.

Çizelge 4.33. Besicilik yapan işletmelerin bir besi döneminde yem masrafı

İşletme büyüklüğü (baş)	Yem masrafları (bin TL)
1-30	129
31-50	186
51-+	182
Ortalama	165600

4.9.15. Besici İşletmelerin Hayvan Alım Masrafı

Alınan hayvanın yaş grubuna göre fiyatı değiştiğinden burada düve alımı esas alınarak masraf verilmiştir. Besicilerin bir besi döneminde ortalama hayvan masrafları Çizelge 4.34’te gösterilmektedir. Buna göre küçük ölçekli işletmeler yılda ortalama 44,4 bin TL kadar hayvan alım masrafı yaparken büyük ölçekli işletmelerde bu rakam 153,5 bin TL’ye kadar çıkmaktadır. İşletme büyüklükleri artışına bağlı olarak hayvanların ırklarının ve genel durumlarının iyi olmasından dolayı fiyat farklılıkları ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 4.34. Besici işletmelerin hayvan alım masrafı

İşletme büyüklüğü (baş)	Hayvan alım masrafı (bin TL)	Ortalama (baş/TL)
1-30	44,4	14,3
31-50	81,5	26,2
51-+	153,5	49,5
Ortalama	93130	30,0

4.9.16. Besici İşletmelerin Aşı-İlaç ve Veteriner Masrafı

Besicilerin bir besi dönemindeki aşı-ilaç ve veteriner masrafları Çizelge 4.35’te verilmiştir. İşletme büyüklüklerine göre bir besi döneminde küçük işletmelerde ortalama 5 bin TL kadar aşı-ilaç ve veteriner masrafları olurken büyük işletmelerde bu rakam ortalama 19 bin TL’ye kadar çıktığı görülmüştür.

Çizelge 4.35. Besici işletmelerin aşı-ilaç ve veteriner masrafı

İşletme büyüklüğü (baş)	Aşı-ilaç ve veteriner masrafı (bin TL)
1-30	5
31-50	10
51-+	19
Ortalama	11.3

4.9.17. Besici İşletmelerin Besi Dönemindeki İşçilik Masrafı

Antakya’da besi sığırcılığı yapan işletmelerin çoğu aile işletmesi olduğu bilinmektedir. Fakat bazı işletmelerin yanlarında destekçi olarak ya da yalnızca işçi çalıştırdığı görülmektedir. İşletmelerin bir besi döneminde ortalama işçilik masrafları Çizelge 4.36’da gösterilmektedir. İşletme ölçeği büyüdükçe işgücü masrafı düşmektedir. Ortalama işçilik masrafı ise 27759 TL dir.

Çizelge 4.36. Besi işletmelerinin besi dönemi işçilik masrafı

İşletme büyüklüğü (baş)	İşçilik masrafı (TL)
1-30	29375
31-50	29250
51-+	26142
Ortalama	27759

4.9.18. Besici İşletmelerin Elektrik-Su ve Diğer Masrafları

Besicilik yapan işletmelerin bir besi döneminde ortalama elektrik ve su giderleri çizelgede görüldüğü üzere küçük işletmelerde ortalama 6,6 iken büyük işletmelerde bu rakam 11 bin TL’ye kadar çıktığı görülmektedir.

Çizelge 4.37. Besici işletmelerin elektrik-su ve diğer masrafları

İşletme büyüklüğü (baş)	Elektrik-su(TL)	Diğer masraflar(TL)
1-30	6,6	7
31-50	5	6
51-+	11	15
Ortalama	7,55	9,3

4.9.19. Besi İşletmelerin Brüt Karları

Besi işletmelerin brüt karlarına bakıldığında değişen masraflarının ortalaması 315256 TL, Gayri safi üretim değerleri ortalaması 3860,17 TL olduğu bu işletmelerin brüt karlarının ortalaması ise 707,61 TL olduğu çizelge 4.37 'den görülmektedir. Küçük ölçekli besicilerin brüt karları 446,25 TL orta ölçekli besicilerin brüt karları 413,50 TL büyük ölçekli besicilerin brüt karları ise 1263,08 TL olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.38. Besi işletmelerinin brüt karları

Masraf/Gelir (TL)		İşletme büyüklüğü (baş)		
Değişen Masraf Türleri	1-30	31-50	51-+	Ortalama
Hayvan alımı	44400	81500	153500	93130
Yem	129000	186000	182000	165600
Aşı-ilâç/veteriner	5000	10000	19000	11300
İşçilik	29375	29250	26142	27759
Elektrik-su/diğer	13600	11000	26000	16800
Değişen masraflar (A)	221375	317750	406642	315256
Gayri safi üretim değerleri (B)	266000	359100	532950	386017
Brüt kar (B-A)	44625	41350	126308	70761

4.9.20. Besi İşletmelerinin Tarımsal Desteklerden Yararlanma Durumu

Genelde tarımsal desteklerden ve özelde de hayvancılığa uygulanan çeşitli teşvik ve destekleme uygulamalarından araştırma alanındaki üreticilerin yararlanma durumu bu bölümde incelenmiştir. Sonraki bölümde ise bitkisel ve hayvansal üretime sağlanan desteklemelerle ilgili olarak besicilerin memnuniyet durumları incelenmiştir. Bu kapsamda üreticilerin destekleme sonrasında çeşitli göstergeler bakımından iyileşme gösterip göstermediği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

4.9.20.1. Besici İşletmelerinin Kredi Kullanım Durumu

Görüşme yapılan 85 işletmenin kredi kullanım durumu ile ilgili cevapları incelendiğinde %69,4 oranında işletmenin besicilikte kredi kullanmadığını buna karşılık %30,6 oranındaki işletmenin ise kredi kullandığını tespit edilmiştir (Çizelge 4.39). Çallı (2016) tarafından yapılan bir araştırmada besici işletmelerin %79,72'sinin kredi kullandığını saptamıştır. Türkiye'de besi sığırcılığında işletmelerin büyük

çoğunluğunun kredi kullandığı görülmektedir. Bu konuda etkili olan önemli bir faktörün kredi koşullarının uygunluğu olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.39. Besici işletmelerinin kredi kullanım durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	Kredi kullanan işletme	Kredi kullanmayan işletme	Toplam	Oran(%)
1-30	15	36	51	60
31-50	9	14	23	27
51-+	2	9	11	13
Toplam	26	59	85	
Oran (%)	30,6	69,4	100	100

4.9.20.2. Besici İşletmelerinin Kredi Kullanım Alanları

Araştırma kapsamında görüşülen 85 işletme içerisinde kredi kullandığını belirten 26 işletmenin kredilerinin kullanım alanları incelendiğinde %84,6'sı kredisini besicilikte kullandığı, %11,5'i diğer ihtiyaçları için kullandığını ve %3,8 işletme ise diğer kredi borçlarını ödemede kullandığını ifade etmiştir (Çizelge 4.40). Bu sonuca göre besicilikte kullanılan kredilerin amacına uygun kullanıldığı söylenebilir.

Çizelge 4.40. Besici işletmelerinin kredi kullanım alanları

Kredi kullanım alanı	İşletme sayısı	Toplam işletme içindeki oran	Kredi kullanan işletme içindeki oran
Hayvancılık	22	25,9	84,6
Borç ödeme	1	1,2	3,8
Diğer	3	3,5	11,5
Toplam	26	30,6	100,0

4.9.20.3. Besilik Erkek Sığır Desteği

Besilik erkek sığır desteği Antakya bölgesinde nerdeyse hiç alınmayan bir destek türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Besilik erkek sığır desteğini 85 işletme içerisinde yalnızca iki işletmenin aldığı görülmektedir (Çizelge 4.41). Küçük ölçekli işletmeden bir ve büyük ölçekli işletmeden ise bir işletme alırken orta ölçekli işletmelerden hiçbir besici erkek sığır desteği almadığı belirlenmiştir. Besilik erkek sığır desteği 2019 yılında hayvan başına 200 TL olarak uygulanmıştır. Bu desteklemeden yararlanmama konusunda besicilerin büyük çoğunluğunun hayvanlarını kasap ve diğer yerlere satması

nedeniyle yararlanmadığı görülmüştür. Bu desteklemeden faydalanabilmek için işletmelerin hayvanlarını Bakanlıkça onaylanmış kesimhanelerde kestirmeleri gerekmektedir.

Çizelge 4.41. İşletmelerin besilik erkek sığır desteği alma durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	Besilik erkek sığır desteği alan işletme sayısı
1-30	1
31-50	0
51-+	1
Toplam	2

4.9.20.4. Buzağı Desteği

Antakya bölgesinde Besi sığırıcılığı yapan işletmelerin en yoğun aldığı destekleme türüdür buzağı desteği. Hemen hemen tüm işletmenin aldığı bu desteklemenin 2019 yılı için buzağı başına 300 TL olduğu bilinmektedir. Bu desteklemeyi 85 işletme içerisinde 81 işletme alırken 4 işletme almamaktadır. Küçük işletmelerinin ortalama buzağı geliri 1470 TL iken orta ölçekli işletme 1170 ve büyük ölçekli işletmelerin ise ortalama 850 TL buzağı desteği aldığı çizelgede görülmektedir.

Çizelge 4.42. İşletmelerin buzağı desteği alma durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	Buzağı desteği alan işletmeler	Ortalama buzağı desteği miktarı (TL)	Oran(%)
1-30	48	1470	56,47
31-50	23	1170	27,05
51-+	10	850	11,76
Toplam ve ortalama	81	1163	100

4.9.20.5. Aşı Desteği

Antakya bölgesinde yapılan araştırma neticesinde besi sığırıcılığı yapan 85 işletmenin aşı desteği almadıkları belirlenmiştir.

4.9.20.6. Hayvan Hastalığı Tazminatı Desteği

Araştırma kapsamındaki besi sığırıcı işletmelerinden hiçbirinin hayvan hastalığı tazminatı desteğini almadıkları belirlenmiştir.

4.9.20.7. Yem Bitkileri Desteği

Araştırma kapsamındaki besi sığırıcı işletmelerinden yem bitkileri desteğini yalnızca orta ölçekli 1 işletmenin almış olduğu belirlenmiştir.

4.10. Besi Sığırıcılığı İşletmelerinin Tarımsal Destekleme Etkilerinin Ölçülmesi

4.10.1. Besi Sığırıcılığı İşletmelerinin Tarımsal Destekleme Bilgi Kaynakları

Besi sığırıcılığı yapan işletmelerin tarımsal desteklemeler konusundaki bilgi kaynaklarının nereler olduğu incelendiğinde, %94,1 oranında Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri, %3,5 oranında mahalle muhtarı, %2,4 oranındaki işletme ise destekleme konusunda komşu ve akrabasından bilgi aldığı belirlenmiştir (Çizelge 4.43). Bilgi teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak üreticilerinde bilgi kaynaklarında da doğal olarak gelişmeler yaşanmaktadır.

Çizelge 4.43. Besi sığırıcılığı işletmelerinin tarımsal destekleme bilgi kaynakları

İşletme büyüklüğu (baş)	Tarım İl/İlçe Md.	Komşu/Akraba	Muhtar	Toplam	Oran (%)
1-30	46	2	3	51	60
31-50	23	0	0	23	27
51-+	11	0	0	11	13
Toplam	80	2	3	85	
Oran (%)	94.11	2.35	3.52		100

4.10.2. İşletmelerin Besiciliğe Başlamadan Önceki Destekleme Bilgisi

Besi sığırıcılığı yapan işletmelerin besiciliğe başlamadan önce destekleme kapsamında olduğunu bilip bilmediklerini sorusuna %81.2 oranında işletme destekleme kapsamında olduğunu bilmedikleri, %18.8 oranında işletme besiciliğin destekleme kapsamında olduğunu bildiklerini ifade etmişlerdir (Çizelge 4.44). Destekleme kapsamında olduğunu bilmeyen işletmelerin aslında besiciliği başladıklarında ülkede henüz bu desteklemenin olmadığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Çizelge 4.44 İşletmelerin besiciliğe başlamadan önce destekleme bilgisi

İşletme büyüklüğü (baş)	Destekleme bilgisi olan	Destekleme bilgisi olmayan	Toplam	Oran(%)
1-30	6	45	51	60
31-50	6	17	23	27
51-+	4	7	11	13
Toplam	16	69	85	
Ortalama	18,8	81,2		100

4.10.3. Besicilerin Buzağı Desteklemesinden Memnuniyet Durumu

Araştırmaya kapsamında incelenen işletmelerin buzağı desteklemesinden memnuniyet durumları konusundaki soruya 81 işletmenin cevap verdiği 4 işletmenin ise cevaplamadığı görülmektedir. İşletmecilerin buzağı desteklemesinden memnuniyet durumları Çizelge 4.45’de verilmiştir. Üreticilerin bu konudaki görüşlerine göre %38,8 oranında memnun, %25,8 oranında memnun değil, %18,8’işletme kararsız, %9,4 oranında işletme hiç memnun değil ve %2,3 oranında işletme ise çok memnun olduklarını belirtmiştir. İşletme gruplarına göre memnuniyet düzeyi ortalaması birinci grup işletmelerde ortalama değer (3: Kararsız) civarında iken orta ve büyük işletme gruplarında ortalama cevabın altındadır. Buna göre işletmelerin bu desteklemeden memnuniyet düzeyinin düşük olduğu söylenebilir. İşletme grupları arasında buzağı desteği memnuniyeti farklılığı %5 düzeyinde önemli bulunmuştur. Ağır ve Akbay (2018) tarafından Adana ilinde yapılan bir çalışmada üreticilerin %69,15’inin desteklemelerden memnun olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Antakya ilçesinde besi sığırcılığında en fazla alınan destekler biri olan buzağı desteğinden genel olarak işletmelerin memnun olduğu görülürken memnun olmayan işletmeler aslında buzağı desteğinden değil artan yem fiyatları ve besi masraflarının yüksekliğinden dolayı istedikleri karı elde edemedikleri için desteğin işletmelerine önemli derecede bir şeyler katmadığı için memnun olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.45 Besicilerin buzağı desteklemesinden memnuniyet durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	5	Ort.*	Toplam	Oran(%)
1-30	3	11	11	21	2	3,06	48	56,47
31-50	4	7	1	11	0	2,83	23	27,05
51-+	1	4	4	1	0	2,18	10	11,76
Toplam	8	22	16	33	2	2,88	81	
Oran	9,87	27,16	19,75	40,74	2,46			100

1: Hiç memnun değilim 2:Memnun değilim 3: Kararsızım 4: Memnunum 5:Çok memnunum

*Sig.: 0.036

4.10.4. Besici İşletmelerinin Desteklemelerdeki Yeterlilik Görüşü

Araştırma kapsamında incelenen işletmelerin hayvancılık konusunda yapılan desteklerin yeterliliği sorusuna verdikleri cevaplar Çizelge 4.46’da gösterilmiştir. İşletmelerin %85’i desteklemelerin yetersiz olduğunu, %15’i yeterli olduğu görüşünü bildirmişlerdir. Desteklemelerin yeterlilik durumunun incelendiği Çallı (2016)’nın bir çalışmasında Tokat ilindeki üreticilerin %81,91, Sağlam (2016)’ın Bafra ilçesinde yapmış olduğu araştırmasında ise işletmelerin %95,4 oranında desteklemelerin yetersiz olduğunu bildirmiştir. Buna göre genel olarak Türkiye’de desteklemelerin yetersiz olduğu görüşünün yaygın olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.46 Besici işletmelerinin desteklemelerdeki yeterlilik görüşü

İşletme büyüklüğü (baş)	Yeterli	Yetersiz	Toplam	Oran(%)
1-30	9	42	51	60
31-50	2	21	23	27
51-+	2	9	11	13
Toplam	13	72	85	
Oran (%)	15.3	84.7		100

4.10.5. Besici İşletmelerinin Destekleme Konusundaki Önerileri

Çalışmaya katılan besicilerin desteklemelerin yetersizliği karşısında ortaya koydukları önerileri Çizelge 4.47’de incelenmiştir. Desteklemenin yetersiz olduğunu düşünüp öneride bulunan toplam 69 işletme olmuştur. Bunlar arasında desteklemenin yetersiz olduğunu ve artırılması gerektiğini ifade eden işletmelerin oranı %88.4’ü iken %11.6’sı ise yem ve girdi fiyatlarının düşürülmesi gerektiği görüşünü dile getirmiştir. İşletmelerin hemen hemen hepsinin yakındığı sorunların başında girdi fiyatlarındaki

artışlar gelmektedir. Yöneticilerin bir an önce bu sorunları çözmesi ve girdi fiyatlarındaki artışları önlemesi durumunda üreticinin ilave başka desteklemeye gerek kalmadan üretime devam edebileceği görüşü dile getirilmiştir.

Çizelge 4.47 Besici işletmelerinin destekleme konusundaki önerileri

İşletme büyüklüğü (baş)	Artırılması	Yem ve girdi fiyatlarının düşürülmesi	Toplam	Oran(%)
1-30	31	6	37	43,52
31-50	21	1	22	25,88
51-+	9	1	10	11,76
Toplam	61	8	69	
Oran (%)	88,4	11,6		100

4.10.6. Besicilerin Destekleme Sonrası Tarımsal Gelirlerinin Artması Durumu

Besicilik yapan işletmelerin desteklemeler sonrasında tarımsal gelirlerinin artması konusundaki görüşleri incelendiğinde kesinlikle katılmadıkları belirten üretici oranı %84,7 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %10,5 olmuştur. Katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum cevabını veren olmamıştır. Bu konuda kararsız olanların oranı ise %4,7 olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.48). İşletme gruplarının tamamında desteklemeler sonrasında tarımsal gelir düzeylerinin iyileşmesi konusunda hiç katılmıyorum seçeneğinin öne çıktığı görülmüştür. İşletme grupları arasında bu noktada istatistiksel olarak bir farkta bulunmamıştır.

Çizelge 4.48 Besicilerin destekleme sonrası tarımsal gelirinin artma durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	Ort.*	Toplam
1-30	42	7	4	1,24	51
31-50	20	2	0	1,04	22
51-+	10	0	0	0,91	10
Toplam	72	9	4	1,14	85

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.184

4.10.7. Besicilerin Destekleme Sonrası Yem Kalitesinin Artması Durumu

Görüşme yapılan besicilerin destekleme sonrası kullandıkları yemlerin kalitesinin artması konusundaki görüşleri Çizelge 4.49’da verilmiştir. Buna göre çalışmaya katılan 85 işletmenin 51’i kesinlikle katılmadıklarını, 23 işletme katılmadığını ve 5 işletme de

bu konuda kararsız kaldığı belirtmiştir. Bunlara karşılık 6 işletme ise yem kalitesinin arttığı görüşüne katıldığını belirtmiştir. Kesinlikle katılıyorum cevabını veren besici olmamıştır. Genel olarak araştırmaya katılan işletmelerin %87'si destekleme sonrası kullanılan yemlerin kalitesinin artmadığını belirtmektedir. Buna göre besicilerin yem desteklemesinden daha fazla yararlanabilmesi için ilave tedbirlere ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.49. Besicilerin destekleme sonrası yem kalitesinin artması durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	Ort.*	Toplam
1-30	28	15	4	4	1,37	51
31-50	17	4	1	1	1,39	23
51-+	6	4	0	1	1,64	11
Toplam	51	23	5	6	1,41	85

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.646

4.10.8. Besicilerin Destekleme Sonrası İşgücü Kullanımının Artması Durumu

Araştırma kapsamında görüşülen besicilerin destekleme sonrası işgücü kullanımının artması konusunda ne düşündükleri incelendiğinde %60 işletme bu görüşe kesinlikle katılmadığını, %28,2 işletme katılmadığını, %5,8 işletme kararsız olduğunu, %5,8 işletme ise bu görüşe katıldığını beyan ederken kesinlikle katılıyorum cevabını veren besici olmamıştır (Çizelge 4.50).

Çizelge 4.50. Besicilerin destekleme sonrası işgücü kullanımının artması durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	Ort.*	Toplam
1-30	28	14	5	4	1,71	51
31-50	18	5	0	0	1,22	23
51-+	5	5	0	1	1,73	11
Toplam	51	24	5	5	1,58	85

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.058

4.10.9. Besicilerin Destekleme Sonrası Yem Kullanımının Artması Durumu

Besicilerin desteklemeler sonrasında yem kullanımlarının artması şeklindeki soruya 85 işletme içerisinde 84 işletme cevap vermiştir. Bunlardan %45,2'si bu görüşe kesinlikle katılmadıklarını, %35,7 işletme katılmadığını, %7,1 işletme kararsız kaldığını ve %11,9 oranındaki işletmeciler katılmıyorum cevabı verirken kesinlikle katılıyorum

cevabını veren besici olmamıştır (Çizelge.4.51). Buna göre destekleme sonrası üreticilerin yem kullanımlarında önemli artış olmadığı söylenebilir.

Çizelge 4.51. Besicilerin destekleme sonrası yem kullanımının artması durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	Ort.*	Toplam
1-30	19	19	6	7	2,02	51
31-50	13	8	0	1	1,50	22
51-+	6	3	0	2	1,82	11
Toplam	38	30	6	10	1,85	84

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.109

4.10.10. Besicilerin Destekleme Sonrası Veteriner Hizmetlerinden Yararlanma Düzeyinin Artması Durumu

Besicilerin destekleme sonrasında veteriner hizmetlerinden yararlanma düzeylerinin artması konusundaki cevapları incelendiğinde işletmelerden %46'sı bu görüşe kesinlikle katılmadığını, %36 işletme katılmadığını, %4'ü kararsız olduğunu ve %14 işletme ise destekleme sonrası veteriner hizmetinden faydalanma düzeyinin arttığını belirtmişlerdir Fakat kesinlikle katılıyorum cevabını veren besici olmamıştır (Çizelge 4.52). Buna göre kısmen veteriner hizmetlerinden yararlanmada iyileşme sağlandığı söylenebilir. Ancak işletme grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Çizelge 4.52 Besicilerin destekleme sonrası veteriner hizmetlerinden yararlanma düzeyinin artması durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	Ort.*	Toplam
1-30	19	21	3	8	2,00	51
31-50	14	7	1	1	1,52	23
51-+	6	3	0	2	1,82	11
Toplam	39	31	4	11	1,85	85

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.167

4.10.11. Besicilerin Destekleme Sonrası Aşı-İlaç Kullanımının Artması Durumu

Besi sığırcılığı yapan işletmelerin destekleme sonrası aşı-ilaç kullanımının artması şeklindeki soruya 85 işletmeden 83 işletme cevap vermiştir. Buna göre

işletmelerin %44'ü kesinlikle katılmıyorum, %28,5'i katılmıyorum, %13'ü kararsız ve %13 işletme de katıldığını belirtmiştir. Bu soruya kesinlikle katılıyorum cevabını veren besici olmamıştır (Çizelge 4.53). İşletmelerin büyük bölümünde aşı-ilaç kullanımının artmadığı yönündeki görüş ağırlıklı olarak belirtilmekte olup yine de bu görüş bakımından işletme grupları arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur.

Çizelge 4.53 Besicilerin destekleme sonrası aşı-ilaç kullanımının artması durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	Ort.*	Toplam
1-30	18	13	9	9	2,18	49
31-50	13	9	0	1	1,52	23
51-+	6	2	2	1	1,82	11
Toplam	37	24	11	11	1,96	83

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.037

4.10.12. Besicilerin Destekleme Sonrası Kredi Kullanımının Artması Durumu

Araştırma kapsamından görüşülen besicilerin destekleme sonrasında kredi kullanımlarının artması konusundaki görüşleri incelendiğinde işletmelerin %52,9'u kesinlikle katılmadığı, %20 katıldığını, %15,2 katılmadığı ve %10,5 işletme ise bu konuda kararsız kalırken, kesinlikle katılıyorum cevabını veren besici olmadığı görülmektedir (Çizelge 4.54). İşletmelerin tümünün ortalama değeri “Katılmıyorum” cevabını göstermektedir. Buna bağlı olarak işletme grupları arasında bu görüş bakımından bir farklılık bulunmamıştır.

Çizelge 4.54 Besicilerin destekleme sonrası kredi kullanımının artması durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	Ort.*	Toplam
1-30	29	7	7	8	1,88	51
31-50	12	5	0	6	2,00	23
51-+	4	1	2	4	2,55	10
Toplam	45	13	9	18	2,00	85

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.268

4.10.13. Besicilerin Destekleme Sonrası Borç Ödeme Gücünün Artma Durumu

Besi sığırcılığı yapan işletmelerin birçoğu işletmelerini devam ettirebilmek için varsa aile bütçelerinden işletmedeki giderler için para ayırma ya da borçlanmak suretiyle

işletmelerini ayakta tutmakta zorunda kalmaktadır. Çünkü besicilik yapan işletmeler ancak ellerindeki hayvanları en az 5-6 ay besleyip sattıktan sonra nakit kaynak elde edebilmektedir. Yani günlük harcamalar için nakit akışı söz konusu değildir. Bu nedenle çoğu besici bu dönemi borçlanarak tamamlamakta ve besi sonunda borçlarını kapatabilmektedirler. Bu konumdaki işletmelerin destekleme sonrasında borç ödeme güçlerinin ölçülmesi anlamlı sonuçlar verebilir. Toplam 84 işletmeden alınan cevaplar incelendiğinde işletmelerden %61,9'i kesinlikle katılmadığını, %21,4 işletme katılmadığını, %10,7 işletme kararsız olduğunu ve %5,9 işletme ise katılıyorum şeklinde görüş belirtmiştir. Katılıyorum cevabını veren işletme büyüklüğü 1-30 baş olan 5 besici olmuştur. Kesinlikle katılıyorum cevabını veren besici olmamıştır (Çizelge 4.55). Buna göre destekleme sonrasında besici işletmelerin borç ödeme gücünün artmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.55. Besicilerin destekleme sonrası borç ödeme gücünün artması durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	Ort.*	Toplam
1-30	28	11	6	5	1,76	50
31-50	18	5	0	0	1,22	23
51-+	6	2	3	0	1,73	11
Toplam	52	18	9	5	1,61	84

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.049

4.10.14. Besicilerin Destekleme Sonrasında Borçlarında Azalma Durumu

Araştırma kapsamında incelenen işletmelerin destekleme sonrası borçlarında azalma olduğu konusundaki görüşleri incelendiğinde %70,5 işletme bu görüşe kesinlikle katılmadığını, %18,8 işletme katılmadığını, %8,2 işletme kararsız olduğunu ve %2,3 işletme ise destekleme sonrasında borçlarda azalma olduğu görüşüne katılıyorum cevabını vermiştir. Fakat kesinlikle katılıyorum cevabını veren besici olmamıştır (Çizelge 4.56). Bu sonuca göre işletmelerin desteklemeler sonrasında borçlarının azalması yönündeki görüşe katılmadıkları ve gruplar arasında da bir fark olmadığı söylenebilir.

Çizelge 4.56 Besicilerin destekleme sonrasında borçlarında azalma durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	Ort.*	Toplam
1-30	33	11	5	2	1,53	51
31-50	19	4	0	0	1,17	23
51-+	8	1	2	0	1,45	11
Toplam	60	16	7	2	1,42	85

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.164

4.10.15. Besicilerin Destekleme Sonrası Girdileri Peşin Alabilme Durumu

İşletmelerin en büyük sıkıntılarından biri girdi temininde yeterli nakit paralarının olmaması nedeniyle çoğunlukla kişi ya da bankalara borçlanmaktadırlar. Çizelge 4.57’de bu durum incelenmiş ve görüldüğü üzere işletmeler destekleme sonrasında girdilerinizi peşin alabiliyor musunuz sorusuna %69,4 oranındaki işletme kesinlikle katılmıyorum, %21,1 işletme katılmıyorum, %4,7 işletme kararsız ve 3,5% işletme ise katıldığını belirtmiştir. Kesinlikle katılıyorum cevabını veren besici olmamıştır. Bu sonuca göre destekleme sonrasında işletmelerin girdilerini peşin alacak güce kavuşamadıkları ortaya çıkmıştır.

Çizelge 4.57. Besicilerin destekleme sonrası girdileri peşin alabilme durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	Ort.*	Toplam
1-30	32	14	3	2	1,51	51
31-50	21	2	0	0	1,09	23
51-+	6	2	1	2	1,91	11
Toplam	59	18	4	3	1,45	85

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.011

4.10.16. Besicilerin Destekleme Sonrası Yeni Arazi Satın Alma Durumu

Araştırma kapsamına incelenen besicilerin destekleme sonrası yeni arazi satın alma durumları konusunda işletmecilerin %76,4’ü kesinlikle katılmadığını, %12,9 kararsız, %9,4 katılmadığını ve %1,1 ise katılıyorum diyerek cevaplamıştır. Kesinlikle katılıyorum cevabını veren besici olmamıştır (Çizelge 4.58). İşletme grupları arasında bu görüş farklılığı istatistiksel olarak farklı çıkmıştır. Ancak genel eğilim işletmelerin yeni arazi satın alabilme gücüne kavuşmadıkları yönündedir.

Çizelge 4.58. Besicilerin destekleme sonrası yeni arazi satın alma durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	Ort.*	Toplam
1-30	35	5	10	1	1,55	51
31-50	21	2	0	0	1,09	23
51-+	9	1	1	0	1,27	11
Toplam	65	8	11	1	1,39	85

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.043

4.10.17. Besicilerin Destekleme Sonrası Hayvan Sayısının Artma Durumu

Besici işletmelerin desteklemeler sonrası hayvan sayılarında artış olup olmadığı konusundaki görüşleri incelendiğinde %63,5 oranında kesinlikle katılmıyorum, %16,4 oranında katılmıyorum, %18,8 oranında kararsız ve %1,1 oranında katılıyorum şeklinde dağılmıştır. Kesinlikle katılıyorum cevabını veren besici ise olmamıştır (Çizelge 4.59). Bu sonuca göre işletmelerin hayvan sayısı bakımından gelişme sağlayamadıkları söylenebilir.

Çizelge 4.59. Besicilerin destekleme sonrası hayvan sayısını artırma durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	Ort.*	Toplam
1-30	32	8	11	0	1,59	51
31-50	14	4	4	1	1,65	23
51-+	8	2	1	0	1,36	11
Toplam	54	14	16	1	1,58	85

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.640

4.10.18. Besicilere Desteklerin Zamanında Ödenmeme Durumu

Besicilerin başvurulanan desteklemelerin zamanında ödenmediği şeklindeki soruya %34,1 oranında katılıyorum, %32,9 oranında kesinlikle katılıyorum, %15,3 oranında kararsız, %9,4 oranında katılmıyorum ve %8,2 oranında ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Çizelge 4.60'dan anlaşılabacağı üzere destekleme ödemelerinin zamanında yapılmaması ile ilgili çok fazla sıkıntı olmadığı ve işletme grupları arasında da bu görüşün aynı yönde olduğu ve fark olmadığı görülmüştür.

Çizelge 4.60. Besicilere desteklerin zamanında ödenmeme durumu

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	5	Ort.*	Toplam
1-30	1	7	12	16	15	3,73	51
31-50	2	1	1	9	10	4,04	23
51-+	4	0	0	4	3	3,18	11
Toplam	7	8	13	29	28	3,74	85

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.168

4.10.19. Besicilerin Destek Miktarlarının Azlığı Hakkındaki Görüşleri

Araştırma kapsamındaki 85 işletmenin hayvancılık desteklemelerinin az olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna %78,8 oranında katılıyorum, %9,4 oranında kararsız, %8,2 oranında katılmıyorum, %3,5 oranında kesinlikle katılmıyorum cevabını verdikleri görülmüştür. Kesinlikle katılıyorum cevabını veren besici ise olmamıştır (Çizelge 4.61). Yavuz (2006) tarafından yapılan bir çalışmada hayvancılık faaliyeti ile uğraşan üreticilerin %41,1 oranındaki bölümünün desteklemeleri cazip bulduklarını tespit edilmiştir. Bu araştırma sonuçlarına göre ise besicilerin sadece %21 oranındaki bölümü desteklemeleri yeterli bulmuştur.

Çizelge 4.61. Besicilerin destek miktarlarının azlığı hakkında görüşleri

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	Ort.*	Toplam
1-30	0	6	6	39	3,65	51
31-50	1	0	1	21	3,83	23
51-+	2	1	1	7	3,18	11
Toplam	3	7	8	67	3,64	85

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.079

4.10.20. Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinin Bilgilendirme Yapmaması

Araştırma kapsamındaki işletmelerin bilgilendirilmesi amacıyla Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinin yaptıkları bilgilendirme çalışmaları hakkındaki görüşlerine incelendiğinde işletmecilerden %35,2 oranındaki katılmıyorum, %24,7 oranındaki kesinlikle katılmadıklarını, %28,2 oranındaki katılıyorum ve %11,7 oranındaki ise kararsız kaldıkları cevabı vermişlerdir. Kesinlikle katılıyorum cevabını veren besici ise olmamıştır (Çizelge 4.62). Bu sonuçlara bakılarak İl/İlçe Müdürlüklerinin yayım ve eğitim çalışmalarıyla işletmecilere yeterince yardımcı olunduğu söylenebilir. Çünkü

bilgilendirme yapılmaması sorusuna kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum cevabını veren üreticilerin oranı toplam %60 civarındadır.

Çizelge 4.62. Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinin bilgilendirme yapmaması

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	Ort.*	Toplam
1-30	13	15	6	17	2,53	51
31-50	5	11	1	6	2,35	23
51-+	3	4	3	1	2,18	11
Toplam	21	30	10	24	2,44	85

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.609

4.10.21. Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinde Başvuruların Uzun Sürmesi

Destekleme ve benzeri resmi işlemlerde işletmecilerin Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerine yaptıkları başvuruların uzun sürmesi ile ilgili görüşleri incelendiğinde %34,1 oranında katılmadıkları, %23,5 oranında kesinlikle katılmadıkları, %12,9 oranında kararsız ve %29,4 oranında ise katılıyorum cevabı verilmiştir. Kesinlikle katılıyorum cevabını veren besici ise olmamıştır (Çizelge 4.63). Sağlam (2016) tarafından yapılan bir çalışmada işletmecilerin %90,7'sinin desteklemelerden yararlanma konusunda sıkıntı yaşamadıkları belirlenmiştir. Bu çalışmada ise %58 oranındaki üretici destekleme başvurularında sorun olmadığı ifade etmiştir. Bu konuda kararsız görüş belirten üreticilerde dikkate alınırsa %65 civarındaki üretici olumlu görüş belirtmiştir denilebilir. Günümüzde gelişen bilgi iletişim teknolojileri ve artan eğitim düzeyleri nedeniyle resmi işlemlerin daha önceki yıllara oranla daha hızlı bir şekilde çözüldüğü söylenebilir.

Çizelge 4.63. Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinde başvurularının uzun sürmesi

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	Ort.*	Toplam
1-30	10	14	10	17	2,67	51
31-50	6	11	1	5	2,22	23
51-+	4	4	0	3	2,18	11
Toplam	20	29	11	25	2,48	85

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.196

4.10.22. Besicilerin Sorun Olmadığı Konusundaki Görüşleri

Çalışma kapsamındaki besicilerin üretim faaliyetleriyle ilgili sorunlarının olmadığı şeklinde yöneltilen soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde %68,2 oranında kesinlikle katılmıyorum, %20 oranında katılmıyorum, %7 oranında kararsız, %2,3 oranında katılıyorum ve %2 oranında da kesinlikle katılıyorum cevapları alınmıştır (Çizelge 4.64). Çallı (2016) tarafında yapılan bir çalışmada hayvancılıktaki en önemli harcama giderinin yem olduğu diğer problemlerin ise yetersiz sermaye, yetersiz mera alanları ve hayvan hastalıkları olduğunu belirlenmiştir. Türkiye’de olduğu gibi Antakya bölgesinde de besi sığırcılığı yapan işletmelerde artan üretim maliyetleri ve diğer giderlerden kaynaklanan sorunların olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.64. Besicilerin sorun olmadığı konusundaki görüşleri

İşletme büyüklüğü (baş)	1	2	3	4	5	Ort.*	Toplam
1-30	31	11	5	2	2	1,69	51
31-50	18	4	1	0	0	1,26	23
51-+	9	2	0	0	0	1,18	11
Toplam	58	17	6	2	2	1,51	85

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsız, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*Sig.: 0.077

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Birçok ülke kaynaklarını kullanıp değerlendirme konusunda tam anlamıyla hâkim olmadığı bilinmektedir. Türkiye'nin sahip olduğu kaynakların kullanımında yetersiz kaldığı bir gerçektir. Türkiye'de kaynakların tam anlamıyla kullanılması konusunda eksiklikleri olduğu gibi hayvancılık konusunda da tam anlamıyla istenilen noktaya henüz gelinememiştir. Türkiye hayvancılığa elverişli doğal kaynakları ve ekolojik koşulları bakımından oldukça zengindir. Fakat bu olanakları kullanabilmek için oluşturulması gereken politikalar ve çalışmaların yetersiz ve yanlış kullanılmasından kaynaklı olarak hayvancılıktaki gelişim yeterince sağlanamamıştır. Doğal olarak da hayvancılığın gerilemesi ile hayvan sayılarında düşüşler yaşanmış, artan hayvansal yem fiyatlarından dolayı maliyetlerde artmış ve insanlar daha az hayvansal ürün tüketir hale gelmişlerdir. Devletçe yapılan hayvancılık desteklemelerine rağmen hayvan sayısında yeterli artış ile et ve et ürünlerinin fiyatlarında ise normal seviyelere ulaşılamamıştır. Sektörün yetkilileri ve ilgilileri tarafından her geçen gün alternatif çözümler üzerinde çalışılmaktadır. Bu bağlamda sektöre sağlanan desteklemelerdeki etkinlik düzeylerinin belirlenmesi ve uygulamalardaki eksikliklerin ve varsa yanlışlıkların giderilmesi gelişme için en kritik konular arasındadır.

Tarım kesimindeki nüfus kırsal alandaki olumsuz sosyal, kültürel ve ekonomik sıkıntılar ile olumsuz yaşam koşulları ve şehirlerdeki çekici olanaklar nedeniyle tarımdan uzaklaşıp büyükşehirlere göç etmeye devam etmektedir. Azalan tarım arazi ve otlak alanları tarım ile beraberinde hayvancılığı da çok etkilemiştir. Otlatma konusunda sıkıntı yaşayan besicilerin yem masrafları artmıştır. Ayrıca hayvancılık konusunda yapılan çalışmaların eksikliği veya yanlışlığından dolayı hayvancılık daha da geriye gitmiştir. Kişi başına düşen hayvansal besin tüketimleri de bu sonuçlarından sonra ciddi şekilde azalmalar olmuştur. Her geçen gün başka sorunlar ile karşı karşıya kalan küçük besiciler borçlanmış ve yapılan desteklemelerin yetersizliğinden veya aldığı desteklemeleri işletmesinde değil de başka giderlerini karşılamak için kullanmak zorunda kalmıştır. Yukarıda belirtilen sorunlara bağlı olarak azalan hayvan sayısı ve düşen hayvansal üretim ile birlikte hayvansal gıdaların fiyatları ciddi derecede artırmıştır. Kısa ve orta vadeli üretim artışlarının mümkün olmadığı hayvancılıkta hükümetler önce ithal hayvanlarla daha sonra da karkas etlerle açığı kapatma yoluna

gitmiştir. Geçici bu önlemler yerine hayvancılıktaki temel sorunların çözümü için uzun dönemli önlemlere ihtiyaç vardır. Aksi durumda hayvancılığın içinde bulunduğu durum gittikçe kötüleşmeye devam edecektir. Günümüzde hayvancılığa yönelik uygulanan destekler arasında buzağı desteklemeleri, düve desteği, anaç destekleri, süt destekleri, çoban desteği, hastalık tazminat destekleri, hastalıktan ari işletme desteği, aşı ve küpe destekleri, genetik kaynakların yerinde korunması destekleri ve yem bitkileri destekleri uygulanmaktadır. Besicilik yapan işletmeler bu desteklerin ancak bir bölümünden yararlanabilmektedir.

Bu çalışmada hayvancılık sektörüne uygulanan destekleme etkilerinin belirlenmesi özgünlüğü oluşturmaktadır. Destekleme etkilerinin politika yapıcılara ve karar vericilere önemli geri dönüşler sunabilir. Böylece uygulamada görülen aksaklıklar ve yanlışlıklar düzeltilerek daha etkin destekleme politikalarına olanak tanınabilir.

Hatay ili Antakya ilçesinde besi sığırcılığı yapan işletmelerin verilerini kapsayan bu çalışmada işletmelerin sosyo-ekonomik faaliyetleri incelenmiştir. Çalışma ile destekleme sonrası işletmelere olan etkiler araştırılmıştır. Araştırma çalışması ile elde edilen başlıca bulgular aşağıda verilmektedir.

Besi sığırcılığı yapan işletmelerin büyük çoğunluğu hem geçimlerini sağlayıp aile ekonomilerine katkı sağlayabilmek için hem de ticari amaçlı bu işi yaptıkları tespit edilmiştir. Antakya ilçesinde besi sığırcılığı yapan işletmelerin büyük çoğunluğu küçük aile işletmesidir. İşletmelerde aile üyelerinin çalışma oranı %90,6 olarak belirlenmiştir. İşletmeler ücretli eleman çalıştıracak durumda olmadıkları için aile işgücünden yararlanmaktadırlar. İncelenen işletmelerden %84,7 işletmenin eğitim durumları liseden az olduğu ve okuma yazma bildikleri tespit edilmiştir. Besi sığırcılığı yapan işletmelerin eğitim seviyelerine göre desteklemeden yararlanma durumlarında bir farklılık görülmemiştir. Besicilik yapan işletmelerin %98 oranında erkek işletmeciler olduğu ve %80 oranında işletmenin sadece hayvansal üretim yaptığı belirlenmiştir.

İncelenen işletmelerin %76'sı 10 yıl ve üzeri besi sığırcılığı deneyimli oldukları bulunmuştur. İşletmelerin %76'sının ahırları kapalı ahır olduğu, %88 oranında çayır-merayı kullanamadıkları bunun için uygun meraların olmadığı saptanmıştır. Yem üretimi konusunda işletmelerin yetersiz kaldığı ve %92'sinin fabrikadan temin ettikleri görülmüştür.

Araştırma kapsamında incelenen çoğu işletmenin değerlendirme konusunda zorlandığı hayvan gübrelerini %65 oranındaki üreticinin satamadığı ve tesislerin etrafında biriktirdiği, %17,6 oranında kendi bağ bahçelerinde değerlendirdiği ve sadece %16,4 oranında satış yapılabildiği belirlenmiştir. Besicilerin besi hayvanlarını nereden aldıkları incelendiğinde %45,9 oranında Hatay'dan temin edildiği geri kalan besicilerin ise çevre illerden temin ettikleri görülmüştür. Besi sonunda hayvanlarını nerelere sattıkları incelendiğinde %64 oranında kasaplar, %28,2 oranında diğer şekillerde değerlendirdiği ve %7,1 oranında ise kesimhanelerde satıldığı tespit edilmiştir.

İncelenen işletmelerin tarımsal desteklemeler konusundaki bilgi kaynaklarının ağırlıklı olarak (%94,1) Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlükleri olduğu saptanmıştır. Besi sığırcılığı yapan işletmelerdeki önemli bir destekleme konusu olan besilik erkek sığır desteğini işletmelerin %98,8 oranında almadığı belirlenmiştir. İşletmelerin en yoğun olarak başvurdukları destekleme türünün buzağı desteklemesi olduğu anlaşılmıştır. Buzağı desteklemesinden memnuniyet durumu %41,1 oranında memnun iken %35,2 oranındaki üretici memnun olmadıkları belirlenmiştir. İşletmelerin besiciliğe başlamadan önce %81,2 oranında besiciliğin destekleme kapsamında olduğunu bilmedikleri anlaşılmıştır.

İncelenen işletmelerin tarımsal kredi kullanımı incelendiğinde %69,4 oranında kredi kullanılmadığı, %30,6 oranında ise kredi kullanıldığı saptanmıştır. İşletmelerin kredi kullanım alanları içinde %84,6 oranında hayvancılık faaliyetleri yer almıştır. İşletmelerin desteklemeler hakkındaki görüşleri incelendiğinde %85 oranında desteklemeleri yetersiz bulurken %15 oranında ise yeterli bulmuşlardır. İşletmelerin desteklemeler konusundaki önerilerine incelendiğinde %88,4 oranında desteklemelerin artırılması gerektiği, %11,6 oranında ise yem fiyatlarının düşürülmesi gerektiği görüşünü ileri sürülmüştür. İncelenen işletmelerin hemen hemen tümünde en büyük sorunlarından biri olan hayvancılıktaki üretim maliyetlerinde görülen artışların ilk sırada olduğu ve işletmelerin bundan yakındıkları anlaşılmıştır.

İncelenen işletmelerin destekleme sonrasında tarımsal gelirlerinde ve yem kalitelerinde artışlar olup olmadığı incelendiğinde %84,7 oranında tarımsal gelirlerinin artmadığı, %87 oranında ise yem kalitesinin artmadığı belirlenmiştir. İşletmelerde destekleme sonrası iş gücü kullanımının artma durumu incelendiğinde %88,2 oranında iş gücü kullanımının artmadığını belirtmişlerdir. İşletmelerde destekleme sonrası yem

kullanımının artması durumu incelendiğinde işletmelerin %80,9 oranında bu görüşe katılmadıkları anlaşılmıştır. İşletmelerin destekleme sonrası veteriner hizmetlerinden yararlanmanın ve aşı-ilaç kullanımının artması durumu incelendiğinde işletmelerin %82 oranında destekleme sonrası veteriner hizmetlerinden yararlanmanın artmadığını, %72,5 oranında işletmede ise destekleme sonrası aşı-ilaç kullanımlarının artmadığı belirlenmiştir. İncelenen işletmelerde destekleme sonrası kredi kullanımlarının ve borç ödeme gücünün arttığı ile ilgili olarak %68,1 oranında işletmelerin kredi kullanımlarının artmadığı, %83,3 oranında işletmenin ise borç ödeme gücünde bir artış görülmediği tespit edilmiştir. İşletmelerde destekleme sonrası borçlarında azalma konusunda işletmelerden %89,3 oranında herhangi bir azalmanın yaşanmadığı belirlenirken, destekleme sonrasında girdileri peşin alabilme gücüne ilişkin %90,1 oranında bu görüşe katılmadıkları belirlenmiştir. İncelenen işletmelerde destekleme sonrası yeni arazi satın alma durumları incelendiğinde %85,8 oranında yeni arazi alamayacakları tespit edilmiştir. Destekleme sonrası hayvan sayısını arttırma konusunda işletmelerde %79,9 oranında hayvan sayısını arttırmayı düşünmediği anlaşılmıştır. İşletmelere desteklemelerin zamanında ödenmesi konusunda %67 oranında başvuru alan desteklerin zamanında ödenme konusunda sıkıntı yaşamadıkları anlaşılmıştır. Destek miktarının az olduğunu düşünen işletmelerin oranı %79 olarak belirlenmiştir. Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinin besicilere bilgilendirmesi konusunda işletmelerin %84,6 oranındaki bölümü olumlu görüş belirtmiştir. Destekleme başvuruları ve benzeri resmi işlemler sırasında başvuruların uzun sürmesi konusunda işletmelerin %57,6 oranındaki bölümü bu işlemlerin uzun sürmediğini ifade etmiştir.

Desteklemelerden yararlanan işletmelerde işletme başarısını çok fazla etkileyen bir destek türü olmamıştır. Ancak buzağı desteklerinin işletmelerde olumlu etkiler yaptığı söylenebilir. İşletmelerin buzağı destekleri sonrasında hayvan sayısında iyileşmeler olmuştur. İşletmelerin tarıma yönelik olarak verilen sübvansiyonlu kredilere geri ödeme endişesi ile çok fazla başvurmadığı görülmüştür. Besicilerin yeterli düzeyde kredi kullanabilmesi için özellikle küçük ölçekli işletmeler için ilave çalışmalara ihtiyaç vardır.

Araştırma sonuçlarına göre belirlenen sorunların çözümüne yönelik olarak geliştirilen ve önerilen çözümler aşağıda verilmektedir.

Araştırmanın yapıldığı Antakya işletmesindeki besici işletmelerin hayvancılık desteklemelerinden yararlanma konusunda çok eksik kaldıkları görülmüştür. En yoğun yararlanılan destekleme türü olan buzağı desteklemesi dışındaki diğer desteklemelere neredeyse hiç başvuru yapılmamıştır. Desteklerden faydalanma konusunda eksik kalan besicilerin destek kriterlerinin kendileri için uygun olmadığını veya bu kriterleri sağlasa bile kendilerine önemli katkı sağlamayacağını düşündükleri anlaşılmıştır. Üreticilerin desteklemelere başvuru yapması için bilgilendirme ve teşvik edilmeye ihtiyacı olduğu görülmektedir. Ayrıca başvuru koşullarının iyileştirilmesi ve destek miktarlarının yeterli düzeye çıkarılması yararlı olacaktır. Besicilerin diğer destekleri alma konusunda eksik kaldıkları görülürken işletmeleri için önemli derecede fayda sağlayacak olan kesim desteğini alabilmeleri için ise öncelikle kesime gidecek hayvanın karkas ağırlığı en az 200 kg ve 12 aydan büyük olması ve bu şartlarla beraber bakanlıkça onaylanmış kesimhanelerde kestirilmesi gerekliliği, ayrıca kesim ücreti faturası, alım satım belgeleri, resmi veteriner hekim tarafından onaylanmış kesim cetveli, Türk-Vet te kesilen hayvanın kayıttan düşüm belgesi, TC kimlik numarası, işletme numarası ve destek başvuru için dilekçe ile bu desteğe başvurması gerekmektedir. Fakat resmi işlemlerin ve kriterlerin bu denli çok olması üreticilerin bu desteği alamamasında ki en büyük engellerin başında gelmektedir. Araştırma alanındaki besicilerin çoğunun küçük aile işletmesi olması ve bu şartları çoğunun yerine getiremeyecek durumda olması başvuruları engellemektedir. Yapılacak düzenlemeler ile başvurunun basitleştirilmesi küçük işletmelerin de faydalanması sağlayacaktır.

Desteklemelerin amacının üreticilere fayda sağlamak olduğu noktasından hareketle yapılacak değerlendirmelerde hayvancılıktaki desteklenme oranlarının artırılması yönünde çalışmalar yapılması çok açıktır. Ayrıca daha çok destekleme alınabilmesi için üreticilerin teşvik edilmesi ve gerekirse kriterlerin işletme büyüklüklerine göre ve bölgesel bazda düzenlenmesinde yarar vardır. Her geçen gün sayıları azalmaya yüz tutan hayvancılık işletmelerinin bir an önce ayağa kaldırması yapılan desteklerin sonuç analizlerinin yapılması ve işletmelerden alınacak geri dönüşlere göre yeniden güncellemelere gidilmesi ile daha profesyonel ve dinamik bir sürecin uygulamaya konulması gerekmektedir. Ülke olarak hayvancılığa uygun her türlü coğrafi ve iklim koşullarına sahip olunmasına rağmen artan maliyetler sonucunda tüketiciler de yeterli hayvansal ürünleri tüketememektedir. Konunun tüketiciler tarafının

da dikkate alınarak yeni düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir. Tüketicilerin hayvansal ürünleri tüketmesi ve bilinçlenmesi yanında sağlıklı ve dengeli beslenmesini artıracak politikalar ortaya konulmalıdır.

İşletmelerin hemen hemen hepsinin yakındığı sorunların başında gelen girdi fiyatlarındaki artışların önlenmesi konusunda çalışmalar yapılması gerekmektedir. Sektörle ilgili karar vericilerin ve politika yapıcıların bu sorunların çözüme kavuşturması konusunda kararlılık göstermesi durumunda sağlanacak girdi fiyatlarındaki düşüşler sağlanabilirse üreticinin başka desteklemelere gerek kalmadan üretime devam edebileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca tarım ve yem bitkileri alanlarının korunarak girdi maliyetlerindeki artışlar kısmen önlenerek büyükbaş hayvancılığın gelişmesine önemli katkılar sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Abay, C., Olhan, E., Uysal, Y., Yavuz, F. ve Türkekul, B., 2005. Türkiye’de tarım politikalarında değişim. TMMOB Türkiye Ziraat Mühendisleri Odası, VI. teknik kongre, 3-7 Ocak 2005, Ankara.
- Açıl, A.F. ve İnan, H., 1977. Eskişehir merkez ve Alpu ovası tarım işletmelerinde süt maliyetleri ve bunu etkileyen faktörler. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Ağır, H. ve Akbay, C., 2018. Üreticilerin besi sığırcılığı desteklerinden yararlanması üzerine etkili faktörler. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, KSÜ **Tarım ve Doğa Dergisi**, 21(5):738-744.
- Aksoy, A., 2008. Doğu Anadolu hayvancılığının Avrupa Birliğine uyumu ve rekabet edebilirliğinin analizi. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Tarım Ekonomisi ABD, Erzurum, 198s.
- Aksu, N. ve Dellal, İ., 2015. Afyonkarahisar ilinde yem bitkileri desteğinin büyükbaş hayvancılık faaliyetleri ile ilişkisinin değerlendirmesi. **YYÜ Tarım Bilimleri Dergisi**, 26(1): 52-60.
- Antakya Kaymakamlığı, 2019 <http://www.antakya.gov.tr/tarih>. Erişim tarihi: 11.10.2019
- Aşkan, E. ve Dağdemir, V., 2015. Devlet desteklemelerinden faydalanan süt sığırcılığı yapan işletmelerin üretim değerini etkileyen faktörlerin analizi: Erzurum, Erzincan ve Bayburt illeri örneği. **Tarım Ekonomisi Dergisi**, 21 (2): 69-76.
- Ata, N. ve Yılmaz, H. 2015. Türkiye’de uygulanan hayvansal üretimi destekleme politikalarının süt sığırcılığı işletmelerine yansımaları: Burdur ili örneği. **Süleyman Demirel Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi**, 10(1):44-54.
- Ata, N., 2014. Türkiye’de uygulanan hayvansal üretimi destekleme politikalarının süt sığırcılığı işletmelerine yansımaları: Burdur ili örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 110s.
- Aral, S., 1996. Avrupa Birliğine giriş sürecinde Türkiye’de hayvancılık politikaları ve alınması gerekli önlemler. **AVHO, Ankara Bölgesi Veteriner Hekimler Odası Dergisi**, Mart 1996, Ankara.
- Akar, Ş., 2017. Besicilik işletmelerinde maliyet muhasebesi uygulaması. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Muhasebe ve Denetim Anabilim Dalı, İstanbul, 133s.

- Aydın, E., Can, M., Aral, Y., Cevger, Y. ve Sakarya, E., 2010. Türkiye’de canlı hayvan ve kırmızı et ithalatı kararlarının sığır besicileri üzerine etkileri. **Veteriner Hekimler Derneği Dergisi**, 81, 51-57.
- Barışık, S., 1996. Türkiye ve Avrupa Birliği'nde büyükbaş hayvancılığın karşılaştırılma sorunları ve önerileri. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İktisat Anabilim Dalı, İktisat Politikası Bilim Dalı, Sivas, 150s.
- Bayındır, A., 2008. Van ilinde büyükbaş hayvan işletmelerinde bakım besleme yöntemlerinin belirlenmesi ve çiftçilerin hayvan besleme hakkındaki bilgi düzeylerinin tespit edilmesi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Van, 78s.
- Benin. S.S., Ehui and J. Pender., 2003. Policies for livestock development in the ethiopian highlands. **Environment. Development and Sustainability**, 5: 491-510.
- Bailey, D.V. ve Slade, J., 2004. Factors influencing support for a national animal identification system for cattle in the united states. American Agricultural Economics Association Annual Mettings Denver, CO, August 1-4.1-29.
- Curabaz, A., 2009. Adana ilinde büyükbaş süt hayvancılık işletmelerinin incelenmesi. **Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü**, Zootečni Anabilim Dalı, Adana, 91s.
- Çallı, A., 2016. Türkiye’de uygulanan hayvancılık destekleme politikalarının Tokat ili hayvancılık işletmeleri açısından değerlendirilmesi. **Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tokat, 109s.
- Çallı, A., 2016. Türkiye’de uygulanan hayvancılık destekleme politikalarının Tokat ili hayvancılık işletmeleri açısından değerlendirilmesi. **Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tokat, 109s.
- Çelik, C. ve Sarıözkan, S., 2017. Kırşehir ili merkez ilçede sığır besiciliği yapan işletmelerin ekonomik analizi. **Harran Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi**, 6 (1): 38-45.

- Çomaktekin, F.T., 2009. Tarımsal destekleme politikaları ve Türkiye’de uygulamalar (1990 ve sonrası dönem). **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 214s.
- Dağıstan, E., Camcı, Ö. ve Parlakay, O., 2004. Hatay ilinin sosyo-ekonomik ve tarımsal yapısı. **MKÜ Ziraat Fakültesi Dergisi**, 9(1-2): 73-84.
- Demir, N. ve Yavuz, F., 2010. Hayvancılık destekleme politikalarına çiftçilerin yaklaşımlarının bölgelerarası karşılaştırmalı analizi. **Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, 41(2): 113-121.
- Demir, P., Aral, S., Sarı, M. ve Ayvazoğlu, C., 2014. Kars merkez ilçedeki süt sığırcılık işletmelerinin genel yapısı ve ekonomik boyutu. **Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Veteriner Dergisi**, 28(1): 9-13.
- Daugbjerg, C., Tranter, R., Jones, P., Little, J., Costa, L., Knapp, T., Sottomayorand, M. and Swinbank, A., 2005. The visibility of agricultural subsidies and market illusions in the common agricultural policy: Some Evidence from Farmers' Views in Germany. Portugal and the United Kingdom, **European Journal of Political Research**. 44 (6): 749-766.
- Doğan, H. ve Altuntaş, B., 2017. Kırşehir koşullarında besi sığırcılığı yapan tarım işletmelerinin sorunları ve çözüm önerilerine yönelik tarımsal politika arayışları. **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 19 (32): 55-64.
- Dostoğlu, A.S. ve Türkmen, R., 1982. Devlet üretme çiftliklerinin sığırcılık çalışmalarında kaynak kullanımı ve verimlilik. **Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları**, Yayın No: 267, Ankara.
- Elmaz, Ö., Sipahi, C., Saatçı, M. ve Özçelik, M.M., 2012. Determining the current status of the dairy cattle enterprises in the Mediterranean region. Turkey. **Outlook on Agriculture**, 41, 133-138.
- FAO., 2016. Food and Agriculture Data. <http://www.fao.org/faostat/en/#home> / . Erişim Tarihi: 20.12.2019
- Güler, O., Aydın, R., Yanar, M., Diler, A., Koçyiğit, R. ve Avcı, M., 2016. Erzurum ili Hınıs ilçesi sığırcılık işletmeleri’nin sosyo-ekonomik yapısı. **Zirai İlimler Dergisi**, 30 (1): 27-37.

- Han, Y. ve Bakır, G., 2009. Özel besi sığırcılığı işletmelerinde ırk tercihleri ve besi uygulamaları. Atatürk Üniversitesi, **Ziraat Fakültesi Dergisi**, 40 (2), 35-41, 2009.
- Hatay Valiliği, 2016.. <http://www.hatay.gov.tr/sosyal-ve-cografi-durum>. Erişim tarihi: 15.10.2020
- Hozman, S.B. ve Akçay, H., 2016. Sivas ili damızlık sığır yetiştiricileri birliğine üye süt sığırcılığı işletmelerinin bazı teknik ve ekonomik özellikleri. **Tarım Ekonomisi Dergisi**, 22 (1): 57-65.
- Henningsen, A., Kumbhakar, S. and Lien, G., 2009. Econometric analysis of the effects of subsidies on farm production in case of endogenous input quantities. **AAEA & ACCI Joint Annual Meeting**. Agricultural & Applied Economics Association, Milwaukee, Wisconsin, U.S.A., July 26-29.
- İçöz, Y., 2004. **Bursa ili süt sığırcılık işletmelerinde karlılık ve verimlilik analizi**. Tarımsal Ekonomi ve Araştırma Enstitüsü, Yayın No: 116, Ankara, 205s.
- Karaman, S., 2005. Tokat yöresinde hayvan barınaklarından kaynaklanan çevre kirliliği ve çözüm olanakları. **GOP Ziraat Fakültesi Dergisi**, 22(2): 57-65.
- Kutlu, H., Gül, A. ve Görgülü, M., 2003. Türkiye hayvancılığının sorunları ve çözüm yolları. **Yem Magazin Dergisi**, 34(1): 40-46.
- Kanechanacharoen, P., 1993. Economic and financial analysis of dairy farm investment of members of milk collecting center at Amphoe Sikhiu. Changwat Nakhon Ratchasima. <http://agris.fao.org/agris-search/search.do?recordID=TH9621866>. Erişim Tarihi: 03.08.2018.
- Kan, A. ve Direk, M., 2004. Konya ilinde kırmızı et fiyatlarındaki gelişmeler. **Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi** (Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi), 18(34). 35 - 40.
- Ören. M.N. ve Bahadır, B., 2005. Türkiye’de ve OECD ülkelerinde hayvansal ürün politikaları ve bu politikalar sonucu ortaya çıkan transferler. **Hayvansal Üretim Dergisi**, 46(1). 1-7.
- Özkan, A., 2001. Büyükbaş hayvancılık işletmelerinde maliyetler ve muhasebeleştirilmesi. **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Doktora Tezi, Muhasebe Finansman Bilim Dalı, 2999.

- Peşmen, G. ve Yardım, M., 2008. Avrupa Birliği'ne adaylık sürecinde Türkiye hayvancılığının genel durumu. **Veteriner Hekim Derneği Dergisi**, 79(3): 51-56.
- Resmi Gazete, 2014. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/04/20140412-2-1.pdf>. Erişim tarihi: 23.10.2019
- Sağlam, Ö., 2016. Süt sığırcılığı destekleme politikalarının Bafra ilçesindeki tarım işletmelerine etkileri. **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 137s.
- Sayın, C., 2001. Türkiye'de hayvancılık politikaları ve reform arayışlarının etkileri. **Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, 14 (1): 139-150.
- Sever, E., İğdeli, A. ve Han, V., 2017. Aksaray ili sığır işletmelerinin sosyo-ekonomik analizi. **Journal of Advances in VetBio Science and Techniques**, 2(3): 1-11.
- Soyer, G., 2014. Aydın ili süt sığırcılığı işletmelerinde gübre yönetim uygulamaları ve bitkisel üretimde gübre kullanım olanaklarının geliştirilmesi. **Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Tarımsal Yapılar ve Sulama Anabilim Dalı, 80s.
- Stankov, K., 2015. Economic efficiency analysis of dairy cattle farms in Bulgaria. **Trakia Journal of Sciences**, 13(1): 226-232.
- Şahin, K., Gül, A., Koç, B. ve Dağıstan, E., 2001. Adana ilinde entansif süt sığırcılığı üretim ekonomisi. **Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Ziraat Fakültesi. Tarım Bilimleri Dergisi**, 11(2): 19-28.
- Şahin, A. ve Ulutaş, Z., 2010. Amasya hayvancılığının mevcut durumu. **Hasad Dergisi**, 26(305): 50-57.
- Tapkı, N., Kaya, A., Tapkı, İ., Dağıstan, E., Çimrin, T. ve Selvi, M., 2018. Türkiye'de büyükbaş hayvancılığın durumu ve yıllara göre değişimi. **MKÜ Ziraat Fakültesi Dergisi**, 23(2): 324-339.
- TÜİK, 2017. Türkiye İstatistik Kurumu <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>. Erişim Tarihi: 20.12.2018
- TÜİK, 2018. Türkiye İstatistik Kurumu . <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>. Erişim tarihi: 18.09.2019
- TÜİK, 2019. Türkiye İstatistik Kurumu <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>. Erişim Tarihi: 23.12.2019

TÜİK, 2020. Türkiye İstatistik Kurumu <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>. Erişim Tarihi: 20.12.2020

Ünal, A.S., 1995. Türkiye'de hayvancılık yatırımlarında uygulanan teşvik politikaları.

Lalahan Hayvancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi, 35(1-2): 100-119.

TOB, 2019. <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Hayvancilik-Desteklemeleri> Erişim tarihi: 20.12.2019

TOB, 2020.

<https://istanbul.tarimorman.gov.tr/Belgeler/KutuMenu/Brosurler/Hayvancilik/sigir.besi.pdf> . Erişim tarihi: 20.10.2020

Ünlü, H., 2018. Giresun ilindeki sığırcılık işletmelerinin genel yapısının belirlenmesi.

Ordu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Zootekni Anabilim Dalı, , 82s.

Vural, H. ve Fidan, H., 2007. Türkiye’de hayvansal üretim ve hayvancılık işletmelerinin özellikleri. **Tarım Ekonomisi Dergisi**, 13(2): 49-59.

Yılmaz, E., 2006. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı projeleri kapsamında süt sığırcılığı yapan bazı tarımsal kalkınma kooperatiflerindeki sığırların verim özellikleriyle bu işletmelerin yapısal durumlarının belirlenmesi. **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Van.

Yılmaz, H. ve Köknaroğlu, H., 2007. Avrupa birliği ortak tarım politikasına uyum sürecinde Türkiye’de izlenen hayvancılık politikalarının değerlendirilmesi. **5. Ulusal Zootekni Kongresi**, 5-8 Eylül, Van.

Yenilmez, F. ve Bayraç. H.N., 2005. Türk Tarımının AB ortak tarım politikasına uyum çalışmaları ve olası ekonomik etkileri. **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 6(1): 24-41.

Yavuz, F., 2006. Türkiye’de tarım. Tarım ve Köy işleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.

ZMO, 2018. Hayvancılık Raporu.

http://www.zmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=29946&tipi=17&sube=0.

Erişim tarihi: 23.07.2020

ÖZGEÇMİŞ

1987 yılında Siirt'in Baykan ilçesinde doğdum. İlköğretimimi Mersin ili Toroslar ilçesinde bulunan Abdullah GÜNAYDIN ilköğretim okulunda tamamladım. Lise eğitimimi ise aynı ilin Akdeniz ilçesinde bulunan Gazi Lisesinde bitirdim. Üniversite eğitimimi 2013 yılında Şırnak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümünden mezun oldum. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesine 2013 yılında memur olarak atandım ve halen aynı görevime devam etmekteyim. Yüksek lisans eğitimime 2017 yılında Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalın başladım. Evli ve 1 kız babasıyım.

EKLER

EK: 1. Araştırmada Uygulanan Anket Formu

MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIKTA DESTEKLEMELERDE ÜRETİCİ
MEMMUNİYETİ ANKET
FORMU

Sayın Üretici. Bu anket çalışması, bir bilimsel çalışmaya temel veri teşkil etmek üzere yapılmaktadır. Bu bilimsel çalışmanın amacı; Büyükbaş Hayvancılıkta desteklemelerin üreticiye memnuniyetinin ve desteklerin etkilerinin ölçülmesidir. Ankete vereceğiniz yanıtlar bu bilimsel çalışmanın doğruluğunda ve amacına ulaşmasında büyük katkı sağlayacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederiz.
Tarih: / / 2019
Yapıldığı İl/İlçe/Belde:
Anketör :

I. İşletme ve İşletmeci ile ilgili bilgiler ;

1. Cinsiyeti ☐ Erkek ☐ Kadın
2. Yaşı :
3. Medeni durumu ☐ Evli ☐ Bekar
4. Eğitim Durumu : a) Liseden az b) Lise c) Ön lisans d) Lisans e) Lisans üstü f) Eğitimsiz
5. Mesleği :
6. Aile birey sayısı:
7. İşletmenin türü a)hayvansal üretim b)bitkisel ve hayvansal üretim c) küçük baş+büyük baş
8. İşletme tipi a)Et b) Et ve süt
9. Aile bireylerinin işletmede çalışma durumu a) çalışıyorlar b)çalışmıyorlar
10. İşletmede çalışan kişi sayısı.....
11. İşletmede aileden çalışan kişi sayısı.....
12. İşletme kaç yıldır faaliyette?.....
13.Tarımsal üretim yapıyor mu? ... ☐ Evet ☐ Hayır...Evet ise nedir?.....
Diğer tarımsal üretimler a) Tarla b) Bahçe c) Kümes d) Seracılık vb
.....
.....

II. Hayvancılık Üretim Bilgileri ve Desteklemeden Yararlanma Durumu

1.Ahır tipi a) Kapalı ahır b) Açık ahır
2Çayır ve Mera Kullanım Durumu a)Evet b)Hayır
3. Toplam Hayvan sayısı(baş)
4.Hayvan yaşlarına göre dağılım buzağı..... dana..... ...düve.....inek.....boğa..... (baş)
5.Besicilik için kullanılan yemlerin üretimi var mı? a) Evet b) Hayır

6. İşletmede yem üretimi varsa? Yemin cinsi?.....Miktarı.....(ton)						
7. Besicilikte hangi yem bitkileri yediriliyor?.....Miktarı.....(ton)						
8. Besi yemini temin şekli a) Kendisi hazırlıyor b) Fabrikadan c) Kısmen kendisi hazırlıyor ve dışarıdan						
9. Kesif yem için üretim yapıyor mu? (Arpa, yulaf vb) a) Evet..... b) Hayır.....						
10. Hayvan gübresini nasıl değerlendiriyor?						
11. Hayvanların nereden alındığı.....						
12. Besi süresi ne kadar? (ay/gün)						
13. Hayvanlarını nereye satıyor? a) Kesimhane b) kasap c) diğer						
14a. Bir besi dönemindeki toplam yem masrafınız ne kadar?.....						
15. Bir besi dönemindeki hayvan alım masrafınız ne kadar?.....						
16. Bir besi dönemindeki aşı, ilaç/veteriner harcamanız ne kadar?.....						
17. Bir besi dönemindeki işçilik gideriniz ne kadar?						
18. Bir besi dönemindeki diğer giderleriniz ne kadar? (su masrafı, elektrik masrafı, hayvan sigortası, malzeme masrafı vb)						
19. Desteklemeler konusundaki bilgi kaynaklarınız nelerdir?						
a) Tarım İl/ilçe md. b) Ziraat Odası c) Komşu/akraba d) Muhtar e) Diğerleri.....						

IV. Hayvancılıkta Yararlanılan Destekler ve Etkilerinin Ölçülmesi

1. Hayvancılık destekleri alıyor mu? a) Evet ☐ b) Hayır ☐

2018 Yılı için

Evet ise destek türü ...Besilik Erkek Sığır Desteği (Manda dahil .. ve miktarı: TL
Evet ise destek türü ...Buzağı Desteği (Buzağılar).. ve miktarı: TL
Evet ise destek türü ...Aşı Desteği:.. ve miktarı: TL
Evet ise destek türü ... Hayvan Hastalığı Tazminatı Desteklemeleri TL
Evet ise destek türü ... Yem Bitkileri Desteği .. ve miktarı: TL

(1: Hiç memnun değilim 2: Memnun değilim 3: Kararsızım 4: Memnunum 5: Çok Memnunum)

Besilik Erkek Sığır Desteği (Manda dahil)	1	2	3	4	5
Buzağı Desteği (Buzağılar)	1	2	3	4	5

Aşı Desteği:	1	2	3	4	5
Hayvan Hastalığı Tazminatı Desteklemeleri	1	2	3	4	5
Yem Bitkileri Desteği	1	2	3	4	5

2. Besiciliğe karar vermeden önce destekleme kapsamında olduğunu biliyor muydunuz?

a)Evet b)Hayır

3. Besiciliğin destekleme kapsamı dışında olduğunu bilerseniz dahi yetiştirir misiniz?

a)Evet b)Hayır

4. Geçen yetiştiricilik döneminde hayvancılık kredisi kullandınız mı?

a)Evet b)Hayır Evet ise kredi kullanım alanı

.....ve miktarı:TL

1: kesinlikle katılmıyorum	2: Katılmıyorum	3: Karasız	4: Katılıyorum	5: Kesinlikle katılıyorum
----------------------------	-----------------	------------	----------------	---------------------------

Destekleme sonrasında değişiklik olan konular	Etki derecesi				
	1	2	3	4	5
Kullanılan yemlerin kalitesi arttı					
İşgücü kullanımı arttı					
Yem kullanımı arttı					
Veteriner hizmetinden yararlanma arttı					
Aşı-ilaç kullanımı arttı					
Kredi kullanımı arttı					
Borç ödeme gücü arttı					
Borçlarda azalma oldu					
Girdileri peşin alabilme gücü arttı					
Yeni arazi satın alınması planlıyor					
Hayvan sayısını artırmayı düşünüyor					
Tarımsal gelir arttı					

Destekleme sistemindeki ödeme miktarlarını nasıl buluyorsunuz? a) Yeterli

b) Yetersiz Yetersiz ise öneriniz ?

1: kesinlikle katılmıyorum	2: Katılmıyorum	3: Karasız	4: Katılıyorum	5: Kesinlikle katılıyorum
----------------------------	-----------------	------------	----------------	---------------------------

Desteklerin Zamanında Ödenmemesi	1	2	3	4	5
Destek Miktarlarının Azlığı	1	2	3	4	5
Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinin Bilgilendirme Yapmaması	1	2	3	4	5
Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinde Başvurularının Uzun Sürmesi	1	2	3	4	5
Sorun Yok	1	2	3	4	5

KATILIMINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM

EK: 2. 2019 Yılı Besi Üreticilerine Yönelik Desteklemeler

Birim Fiyatları

(1) Buzağı-Malak Desteği	TL/Baş
4 Ay ve Üzeri Buzağı-Malak (81 İl)	350
Soykütüğü (81 İl)	500
Döl Kontrolü	50 (İlave)
Yetiştiricilik Bölgesi İlleri	200 (ilave)
Anaç Manda	250
Soy kütüğüne kayıtlı manda	400
Malak	150
Soy kütüğüne kayıtlı Malak	400

(2) Çoban (Sürü Yöneticisi) İstihdam Desteği	200 Baş ve Üzeri Küçükbaş ve üzeri (koyun-keçi) anaç hayvan varlığına sahip Sürü yöneticisi istihdamı desteği 5000 TL/İşletme olarak ödenir.
---	--

(3) GAP.DAP.DOKAP ve KOP kapsamındaki illerde e-ıslah veri tabanına kayıtlı sığırlarda. (saf sütçü ırklarda doğum tarihi 1.1.2010 ve sonrası hariç olmak üzere) etçi ve kombine ırklarla tohumlama yaptıran yetiştiricilere. anaç sığırları ve doğan buzağıları (dişilere brusellosis S-19 aşısı yaptırmak şartıyla) için aşağıda belirtilen miktarlarda ödeme yapılır.	Birime Destek
---	----------------------

(4) Koyun-Keçi Desteği	Birime Destek
Koyun-Keçi	25TL/baş

(5) Tiftik Üretim	Birime Destek
Tiftik	30 TL/baş

(6) Süt Primi	Birime Destek
Soğutulmuş Manda. koyun-keçi. İnek sütü	Bakanlıkça belirlenir

(7) Islah Amaçlı süt kalitesinin Desteklenmesi Projesi kapsamında yapılacak analizler için süt içeriğinin tespiti amacıyla Adana. Aksaray. Balıkesir. Bursa. Erzincan. İzmir ve Uşak illerinde	Birime Destek
Her bir sığır için	Bakanlıkça belirlenir

(8) Yem Bitkileri	Birime Destek
Yonca (sulu)	60 TL/dekar/yıl
Yonca (kuru)	35 TL/dekar/yıl
Korunga	45 TL/ dekar/yıl
Tek yıllıklar	40 TL/dekar
Silajlık tek yıllıklar	55 TL/dekar
Silajlık mısır (sulu)	90 TL/dekar
Silajlık mısır (kuru)	45 TL/dekar
Yapay çayır-mera	150 TL/dekar
Patates siğili görülen alanlarda	Aldığı desteğe ilave %50

Birim Fiyatları

(1) Buzağı-Malak Desteği	TL/Baş
4 Ay ve Üzeri Buzağı-Malak (81 İl)	350
Soykütüğü (81 İl)	500

Döl Kontrolü	50 (İlave)
Yetiştiricilik Bölgesi İlleri	200 (ilave)
Anaç Manda	250
Soy kütüğüne kayıtlı manda	400
Malak	150
Soy kütüğüne kayıtlı Malak	400
(2) Çoban (Sürü Yöneticisi) İstihdam Desteği	200 Baş ve Üzeri Küçükbaş ve üzeri (koyun-keçi) anaç hayvan varlığına sahip Sürü yöneticisi istihdamı desteği 5000 TL/İşletme olarak ödenir.
(3) GAP.DAP.DOKAP ve KOP kapsamındaki illerde e-ıslah veri tabanına kayıtlı sığırlarda. (saf sütçü ırklarda doğum tarihi 1.1.2010 ve sonrası hariç olmak üzere) etçi ve kombine ırklarla tohumlama yaptıran yetiştiricilere. anaç sığırları ve doğan buzağları (dişilere brusellosis S-19 aşısı yaptırmak şartıyla) için aşağıda belirtilen miktarlarda ödeme yapılır.	Birime Destek
(4) Koyun-Keçi Desteği	Birime Destek
Koyun-Keçi	25TL/baş
(5) Tiftik Üretim	Birime Destek
Tiftik	30 TL/baş

(6) Süt Primi	Birime Destek
Soğutulmuş Manda. koyun-keçi. İnek sütü	Bakanlıkça belirlenir
(7) Islah Amaçlı süt kalitesinin Desteklenmesi Projesi	Birime Destek
kapsamında yapılacak analizler için süt içeriğinin tespiti amacıyla Adana. Aksaray. Balıkesir. Bursa. Erzincan. İzmir ve Uşak illerinde	
Her bir sığır için	Bakanlıkça belirlenir
(12) Yem Bitkileri	Birime Destek
Yonca (sulu)	60 TL/dekar/yıl
Yonca (kuru)	35 TL/dekar/yıl
Korunga	45 TL/ dekar/yıl
Tek yıllıklar	40 TL/dekar
Silajlık tek yıllıklar	55 TL/dekar
Silajlık mısır (sulu)	90 TL/dekar
Silajlık mısır (kuru)	45 TL/dekar
Yapay çayır-mera	150 TL/dekar
Patates siğili görülen alanlarda	Aldığı desteğe İlave %50
(13) Hayvan Hastalık Tazminatları	Birime Destek
Kıymet takdir komisyonu tarafından belirlenir.	
(14) Hayvan Başı Ödeme	Birime Destek
Hastalıktan ari işletme	450 TL/baş
Onaylı Süt Çiftliği Desteği (ilave)	80 TL/baş

(15) Aşı Desteği	Birime Destek
Büyükbaş Aşı Uygulama	1.50 TL/baş
Küçükbaş Aşı Uygulama	1.00 TL/baş
Büyükbaş Küpe Uygulama	1.50 TL/baş
Küçükbaş Küpe Uygulama	1.00 TL/baş
(16) Atık Desteği	Birime Destek
Büyükbaş hayvan atıkları (Aşılama sonrası)	1000 TL/baş
Küçükbaş hayvan atıkları (Aşılama sonrası)	150 TL/baş
(17) Hayvan Gen Kaynakları	Birime Destek
Büyükbaş Koruma	600 TL/baş
Küçükbaş Koruma	90 TL/baş
Sığır Pedigrili Koruma	800 TL/Baş
Arı Koruma	40 TL/kovan
Halk Elinde Küçükbaş Hayvan Islahı Elit Sürü Yavru	70 TL/baş
Halk Elinde Küçükbaş Hayvan Islahı Taban Sürü Yavru	40 TL/baş
Halk Elinde Manda Islahı	850 TL/Baş
Damızlığa ayrılan manda yavrusu desteği	200 TL/Baş
Damızlık Erkek Materyal (Koç ve Teke) Desteği	200 TL/baş
(18) Çiğ Sütün Değerlendirilmesi	Bakanlıkça belirlenir.
(19) Besilik erkek sığır desteği	

BUZAĞI DESTEKLEMESİ

GENEL ŞARTLAR

- Buzağılar 1/1/2018-31/12/2018 tarihleri arasında doğmuş olmalı.
- Birinci dönem buzağı desteklemesine başvuranlar için 1/10/2018 tarihine kadar.
- İkinci dönem buzağı desteklemesine başvuranlar için ise 1/4/2019 tarihine kadar TÜRKVET/E-İslah'a kayıt edilmiş.
- Doğduğu işletmede en az 4 ay (120 gün) süreyle yaşamış olmalı.
- Buzağının programlı aşıları (dişiler için brusella ve şap. erkekler için şap) yapılmış ve Veteriner Bilgi Sistemine kaydedilmiş olmalıdır.

Buzağuları 4 Ay (120 Gün) Öncesinde Satma Şartları

Buzağılarını işletmesinde 4 ay büyütmeden erken yaşta satan yetiştiricilerden; en az 50 baş dişi sığırı olanlar 4 aydan önce buzağılarını satabilir.

Buzağılarını erken yaşta satmak istediklerini işletmesinin kayıtlı olduğu il/ilçe müdürlüklerine. satışını yapacağı buzağının kulak küpe numaralarını liste halinde dilekçeyle bildirir.

İl/ilçe müdürlükleri bu kapsamdaki işletmelerin ve buzağının listesini HAYGEM'e bildirir.

- ✓ **Soy kütüğü desteği;**
- ✓ Buzağı. soy kütüğüne kayıtlı anadan doğmuş ve anası kendi ırkından boğanın sperması ile tohumlanmış olmalı.
- ✓ Süt ölçümü yapılan ayda. işletmedeki inek sayısının en az üçte ikisinin süt verimleri ölçülmüş ve sisteme kaydedilmiş olmalı.
- ✓ Süt ölçümleri 2018 yılında en az 6 kez yapılmalıdır.

Döl Kontrolü boğanın yavrusu ilave desteği;

Döl kontrolünden geçmiş boğaların ülkemizde üretilen spermalarından doğan.

Bu durum tohumlama tarihiyle ve belgesiyle doğrulanabilen buzağılara verilir.

ANAÇ MANDA DESTEKLEMESİ

Anaç Manda Desteklemesinden faydalanacak yetiştiricinin;

1. Anaç mandaların doğum tarihi 1 **Ocak 2017** tarihinden önce olmalı.
2. İşletmeleri ve anaç mandaları **31 Aralık 2018** tarihinde TURKVET veri tabanına kayıtlı olmalı.
3. Anaç mandaları, **1 Eylül 2018** tarihinden önce işletmeye gelmiş olmalıdır.

Soy Kütüğü Anaç Manda Desteğinden faydalanacak yetiştiricinin;

Anaç Manda desteklemesinin şartlarına ilave olarak;

1. İşletmeleri ve anaç mandaları **31 Aralık 2018** tarihinde Manda Islah Sistemi (MIS)'ne kayıtlı olmalı.
2. 2018 yılında en az 4 kez, işletmedeki sağılan hayvanların en az yarısının süt ölçümü yapılmış olmalıdır.

Manda; 250 TL/baş

Soykütüğü Anaç Manda; 400 TL/baş

BESİLİK ERKEK SIĞIR DESTEKLEMESİ

BAŞVURU YERİ:

Kırmızı Et Üreticileri Birlikleri olan yerlerde Birliklere. olmayan yerlerde İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlüklerine.

BAŞVURU ŞARTLARI VE İSTENİLEN BELGELER:

- Bakanlıkça onaylı kesimhanelerde kestirilmiş olan 12 aylık yaştan büyük ve karkas ağırlığı en az 200 kg olan erkek hayvanlara ait;
- Kesim ücreti faturası. Alındı makbuzu. kesilecek hayvan veya karkasının alım satımına ilişkin satış belgelerinden birisi.
- Resmi Veteriner Hekimi tarafından onaylanmış kesim cetveli.
- Türk-Vet 'te kesilen hayvana ait düşüm belgesi.
- T.C. Kimlik numarası, işletme numarasını ve iletişim bilgilerini içeren Destek başvuru dilekçesi.

BAŞVURU ZAMANI: 01.01.2018 – 11.01.2019

EK: 3. Hayvanlara Verilen Adlar

Hayvanlarda tıpkı insanlar gibi doğarken yaş kategorilerine göre nasıl sıralanıyorsa hayvanlarda da aynı şekilde sıralanmaktadır. Örnek verecek olursak yeni doğan bir insana bebek diyorsak büyükbaş hayvanlarda da buzağı denmektedir. Bu şekilde Büyükbaş hayvanlar doğumlarından ölümüne kadar yaşadıkları dönemlerde (evrelerde) farklı adlarla anılırlar. Dişi veya erkek olmaları bu adlandırmalarda önemli rol oynar. Aşağıdaki tabloda hayvanların yaş ve cinsiyetlerine bağlı olarak aldıkları isimler görülmektedir.

Çizelge 4.13. Büyükbaş Hayvanlara Verilen Adlar

Doğumdan Sonraki Gün Sayısı	Dişi	Erkek	
60 Güne Kadar	Dişi Buzağı	Erkek Buzağı	
		Küçük Boy Dişi	Küçük Boy Erkek
60-120 Gün Arası	Dana	Dana	
			Orta Boy Erkek
120	Gün'den - 240 Gün'e Kadar	Orta Boy Düve	Dana
240	Gün'den Tohumlandığı Güne		
Kadar	Büyük Düve	-	
Tohumlandıktan Sonra 9 ay Boyunca	Gebe Düve	-	
Doğumdan Sonra Bir Sonraki Doğuma			
2 ay Kalana Kadar	Süt Veren İnek	-	
		Kuruya Çıkmış	
Doğuma Kadar 2 Ay Süre Boyunca	İnek	-	
			Büyük Boy Erkek
240	Günden 450 Güne Kadar	-	Besi
450	Günden Sonrası	-	Tosun
Damızlık Olarak Kullanılmayan			
Boğalar	-	Öküz	

Kaynak: TOB (2018).

2.1.1. Dişi Hayvanlar

- a. Doğumundan 60 gün dolana kadar “dişi buzağı”
- b. 60 ila 120 gün arası “küçük dana”
- c-120 ila ile 240 günarası“küçük düve”
- d-240 günden tohumlanacağı doneme kadar geçen süre “dişi düve”
- e-Tohumlandıktan sonra (minimum 15 aydan sonra) doğuma kadar olan 9 ay boyunca “gebe düve”
- f-Doğumdan sonra bir sonraki doğuma 2 ay kalana kadar “süt veren inek”
- g-Doğuma kadar iki ay süre boyunca “kuruya çıkmış inek”

2.1.2. Erkek Hayvanlar

- a-Doğumundan 60 gün dolana kadar “erkek buzağı”
- b-60 gün 120 güne kadar “erkek dana”
- c-120 günden 450 güne kadar. sonra her 4 ayda bir besi programı değişerek 15 ayı geçtikten sonra “Tosun veya Boğa” adını alıyorlar. 15 aydan önce tohumlamada kullanmak doğru kabul edilmez. Damızlık erkekler damızlık amaçlı kullanıldıkları sürece Boğa adını alırlar.
- d- Damızlık olarak kullanılmayan boğalara “Öküz” Öküzler damızlık olarak kullanılmaz iken yakın zamana kadar tarımda tarlaları işlemek amacıyla güçlerinden faydalanılıyordu.